

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

VÝZNAMNÉ LITERÁRNÍ CENY ZA DÍLA PRO DĚTI A MLÁDEŽ

(DOPORUČENÉ VOLNOČASOVÉ AKTIVITY S KONKRÉTNÍM
TITULEM)

Vedoucí práce: doc. PhDr. Helena Zbudilová, Ph.D.

Autor práce: Lenka Židoňová

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: 3.

2018

ABSTRAKT

ŽIDONĚOVÁ, L. *Významné literární ceny za díla pro děti a mládež (Doporučené volnočasové aktivity s konkrétním titulem)*. České Budějovice 2018. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce H. Zbudilová.

Klíčová slova: literární ceny, literatura pro děti a mládež, volný čas, čtenářská gramotnost, volnočasové aktivity, Zlatá stuha, práce s knihou

Tato bakalářská práce mapuje významné literární ceny za díla pro děti a mládež a hledá využití konkrétních knižních titulů při volnočasových aktivitách. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

V teoretické části je vydefinována literatura pro děti a mládež, jsou popsána specifika těchto knih a možnosti jejich využití. Následně je provedena analýza a komparace nejvýznamnějších literárních cen za díla pro děti a mládež. Po analýze souboru oceněných knižních titulů za posledních 5 let jsou vybrána čtyři konkrétní díla: *Himálajské pohádky*, *Proč obrazy nepotřebují názvy*, *Velké dobrodružství Pepíka Střechy* a *Julie mezi slovy*. Tyto knihy tvoří základní materiál pro návrhy doporučených volnočasových aktivit.

ABSTRACT

Significant children's and young adult literature awards (recommended leisure activities with a specific title)

Keywords: literary awards, children's and youth literature, leisure time, reading literacy, leisure activities, Zlatá stuha, work with a book

This bachelor thesis maps important children's and youth literary awards and searches for uses of concrete books in leisure time activities. The thesis is separated into a theoretical and practical parts.

The theoretical part defines children's and youth literature, describes specifications of these books and their possible uses. Then children's and youth literary awards are analysed and compared. Four concrete titles are chosen based on the analysis of awarded titles in the past 5 years: *Himálajské pohádky*, *Proč obrazy nepotřebují názvy*, *Velké dobrodružství Pepíka Střechy* a *Julie mezi slovy*. These books make a starting point for proposed leisure time activities.

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum:

Podpis studenta

Mé poděkování patří doc. PhDr. Heleně Zbudilové, Ph.D. za její vstřícnost, trpělivost a cenné rady k této bakalářské práci. Děkuji také svým blízkým za vytrvalou podporu.

Obsah

1	Úvod.....	6
2	Specifika literatury pro děti a mládež.....	7
2.1	Žánry literatury pro děti a mládež.....	9
3	Literární ceny za díla pro děti a mládež	13
3.1	Funkce literárních cen.....	13
3.2	Česká ocenění za literaturu pro děti a mládež	14
3.2.1	Zlatá stuha	15
3.2.2	Magnesia Litera	17
3.2.3	Anketa Suk – čteme všichni	18
3.2.4	Cena nakladatelství Albatros	19
3.3	Mezinárodní ceny za literaturu pro děti a mládež.....	19
4	Kniha a volný čas	21
4.1	Bibliopsychologie a bibliopedagogika.....	21
4.2	Čtenářská gramotnost	23
4.3	Využití knihy ve volnočasových aktivitách.....	26
4.3.1	Práce s textem.....	26
4.3.2	Tvůrčí psaní	27
5	Analýza literárních cen a oceněných děl v letech 2013–2017.....	28
5.1	Vybraná díla s návrhy volnočasových aktivit.....	30
5.1.1	Himálajské pohádky	31
5.1.2	Velké dobrodružství Pepíka Střechy	32
5.1.3	Julie mezi slovy	33
5.1.4	Proč obrazy nepotřebují názvy	33
5.1.5	Shrnutí navržených aktivit.....	34
6	Závěr.....	36

Seznam použitých zdrojů	38
Primární literatura	38
Sekundární literatura.....	38
Internetové zdroje	39
Příloha I. Seznam laureátů Zlaté stuhy 2013–2017	41
Příloha II. Obálky titulů vybraných pro navržení aktivit	44
Příloha III. <i>Himálajské pohádky</i>	46
Aktivita 1 – Jak dědečkové měnili až vyměnili	46
Aktivita 2 – Tajemství o oslích uších	48
Příloha IV. <i>Velké dobrodružství Pepíka Střechy</i>.....	51
Aktivita 3 – Ostrov plný fantazie.....	51
Aktivita 4 – Můj jedinečný příběh.....	53
Příloha V. <i>Julie mezi slovy</i>.....	55
Aktivita 5 – Záludná slova.....	55
Aktivita 6 – Rozvod není žádná hračka	57
Příloha VI. <i>Proč obrazy nepotřebují názvy</i>	60
Aktivita 7 – Poznáváme umělecké směry.....	60
Aktivita 8 – Malířem na čtyři způsoby	61

1 Úvod

Čtení a práce s textem pozitivně rozvíjejí čtenářskou gramotnost, která je jednou z částí spadající pod funkční gramotnost. Rozvíjení čtenářské gramotnosti je i jedním ze základních cílů rámcových vzdělávacích programů. Tato bakalářská práce se snaží popsat důležitost dětského čtenářství a může být příkladnou ukázkou toho, jak k jeho rozvoji využívat kvalitní literaturu. Aby děti co nejefektivněji rozvíjely své čtenářské kompetence, je třeba prohlubovat jejich zájem o čtení nejen prostřednictvím povinné školní docházky, ale také v jejich volném čase a za pomoci těch nejkvalitnějších prostředků, které v této práci představuje soubor oceněných literárních děl pro děti a mládež. Dalším důvodem k napsání této práce byla snaha ukázat, že knihy jsou vhodným a inspirativním pramenem k tvorbě volnočasových aktivit. Mezi osobní motivy k napsání této práce je obecně kladný vztah ke knihám.

Cílem této práce je zmapování a komparace významných literárních cen za díla pro děti a mládež, analýza souboru oceněných titulů a následný popis a návrh možností využití konkrétních titulů při volnočasových aktivitách. Tyto aktivity budou využitelné pro více typů zařízení, především pro školní družiny, literární kroužky a literární kluby.

V práci budou nejprve popsána specifika literatury pro děti a mládež. V návaznosti se práce bude zabývat zmapováním literárních cen pro děti a mládež. V následující kapitole s názvem *Knihy a volný čas* se práce bude zabývat tím, jak, a hlavně proč bychom měli knihu využívat při volnočasových aktivitách, o jaké poznatky se práce s knihou opírá a co rozvíjí. Také se blíže seznámíme s pojmem čtenářská gramotnost. Praktická část se již bude zabývat samotnou analýzou nejvýznamnějších literárních cen pro děti a mládež a souboru oceněných titulů za posledních pět let. Na základě analýzy a určených kritérií budou vybrána konkrétní díla, jež se stanou základním materiálem pro návrhy doporučených volnočasových aktivit.

2 Specifika literatury pro děti a mládež

Literatura pro děti a mládež je pojem, který označuje všechnu literární tvorbu, která je přímo určena dětem a mládeži, a takovou tvorbu, které děti přijímají jako svou vlastní. Její vývoj je od počátku spojen s výchovou a vzdělávacími cíli. Věkové rozhraní čtenářů literatury pro děti a mládež bývá zpravidla 3–6 let a žánry takové literatury by měly odpovídat psychické ontogenezi dětí. Podle vzniku se dá literatura pro děti a mládež rozlišit na tvorbu intencionální a neintencionální. Intencionální neboli záměrná tvorba, je od počátku psána pro děti a mládež. Literatuře, která původně nebyla tvůrcem adresovaná dětem a až později byla dětmi přisvojena, se říká neintencionální. Dříve nebyl výskyt intencionální tvorby častý. Převrat nastal ve 20. století, kdy tato tvorba začala převažovat nad nezáměrnou.¹ Dnes se pojmem literatura pro děti a mládež užívá především pro intencionální tvorbu.

Autor literatury pro děti a mládež by měl evokovat dětský věk. Aby mohl mluvit k dětem, musí jim zároveň i rozumět. Do konce 18. století se na děti nahlíželo jako na malé dospělé a také tak se k nim přistupovalo. Větší pozornost k potřebám dětí přišla až později s myšlenkami Jeana Jacquese Rousseaua, který upozorňoval na potřebu respektování individuálních a věkových zvláštností dětí. Dalším významnou osobností ve vývoji literatury pro děti a mládež byl Jan Amos Komenský, jehož známé dílo *Orbis Pictus* je považováno jako první intencionální tvorba ve světovém měřítku.²

Aby byla kniha u dětských čtenářů úspěšná, musí vykazovat jisté prvky, které mnohdy nekorespondují s prvky nacházejícími se v literatuře pro dospělé. Jedním z takových specifických prvků je složitost jazyka, kterým je kniha psaná. Literární text určený dětem nesmí být příliš obtížný, jinak se stává překážkou, která znemožňuje prožitek i pochopení díla. Se zvyšujícím se věkem čtenáře se pak tato potřeba snižuje. Obecně platné je tvrzení, že text je obtížnější, čím je průměrná délka slov větší. To samé jde přenést i na

---

¹ Srov. ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury*, s. 11, 12, 24.

² Srov. ČEŇKOVÁ. *Vývoj literatury pro děti a mládež*. s. 13.

délku vět, či souvětí. Složitost textu mohou indikovat i jiné jevy jako je hustota podstatných jmen, či jiných slovních druhů. Složitost se také může navyšovat například s větší přítomností genitivů. Typickým prvkem v literatuře pro děti a mládež je například častý výskyt přímé řeči, či využití ich-formy.³

Specifikem literatury pro děti a mládež bývá také její obsah. U nejmenších čtenářů ve věku 6-7 let, mají největší úspěch příběhy se zvířátky. S rostoucím věkem čtenáře roste zájem o lidské hlavní hrdiny, kteří jsou v ideálním případě stejně staří, nebo o trochu starší než samotný čtenář. Výrazným rysem je také dějovost. Čím více částí, které neposouvají děj, text obsahuje, tím menší bude jeho úspěšnost u dětských čtenářů. Hlavní dějový konflikt v beletrii pro děti a mládež musí být srozumitelný a často také individualizovaný jen na jednu postavu děje, nikoliv na kolektiv, aby se čtenář mohl co nejvíce identifikovat s hlavní postavou. U začínajících čtenářů je vhodný takový děj, do kterého je zasazeno více menších konfliktů, se kterými se postupně hlavní hrdina potýká. Odlišujícím znakem literatury pro děti a mládež od literatury pro dospělé je také forma ukončení děje. Dětská čtenářská upřednostňuje knihy se šťastným a uzavřeným koncem. Otevřený konec příběhu je překážkou především díky neschopnosti domýšlení si konce. S postupným vyvíjením abstraktního myšlení dítěte potřeba uzavřeného konce v příběhu klesá. U dospělých čtenářů už se požadavky na úspěšnou knihu třísí, a otevřený nebo špatný konec už není nepřekonatelnou překážkou k úspěšnosti knihy.⁴

Rozdílnost prostředí děje knihy není značná jen mezi literaturou určenou pro děti a mládež a mezi literaturou pro dospělé, ale poměrně velké jsou i nerovnosti mezi prostředím děje knih pro děti ve věku 6-9 let s prostředím v knihách určených starším dětem. Mladší děti, především začínající čtenáři, upřednostňují takové prostředí, jaké je jim známé z běžného života, a místo vrstevníků se v příběhu objevují spíše postavy rodinných příslušníků. S narůstajícím věkem roste i přitažlivost ke knihám se spíše exotickým prostředím, pod kterým si můžeme představit například vesmír, cizí země, tajné laboratoře apod. Podobně se mění i obsazení postav. Role rodiny v knihách s postupným věkem čtenáře upadá a rodinné příslušníky nahrazují většinou vrstevníci. S tímto jevem souvisí

---

³ Srov. KABELE, Jiří, Vladimír SMETÁČEK a Vladimír VOZNIČKA. *Morfologie dětské knihy*, s. 49-70.

⁴ Tamtéž, s. 71-75.

psychologický vývoj dítěte, který dokládá, měnící se působení různých autorit v jejich životě.⁵

Zvláštnosti literatury pro děti a mládež se netýkají pouze použitého jazyka a děje, ale také grafického zpracování. Není novým objevem, že děti přirozeně přitahují ilustrace. Čím je věk čtenáře nižší, tím více ho přitahují ilustrace, které jsou hlavním motivem ke čtení samotné knihy. U literatury psané pro začínající čtenáře bývá často ilustracím věnována dokonce větší plocha než samotnému textu. Tato plocha se s věkem postupně zmenšuje, stejně jako i velikost písma, nebo samotný formát knihy.⁶

2.1 Žánry literatury pro děti a mládež

Žánrová skladba literatury pro děti a mládež se vyvíjela společně s pedagogickým působením a s vývojem literatury v osvícenství na konci 18. století, kdy se objevilo nebo upevnilo mnoho nových literárních žánrů. Mezi ně například patřila i dobrodružná a historická próza, naučné knihy, cestopisy i časopisy a rádce pro mládež. Důraz na fantazii, která je dnes v literatuře pro děti téměř nepostradatelná, se uplatnil v období romantismu. V tomto období se rozšiřovaly žánry jako pohádky, písně, legendy, pověsti, či různá říkadla. V českých zemích jsou první písemné zmínky o dětském čtenářství a vydávání literatury pro děti a mládež z období vlády Marie Terezie a Josefa II., kdy si četba ve školách začala vydobývat své místo. Ve 20. století se pod vlivem společnosti a politických poměrů začala skladba žánrů opět měnit. Větší prostor měla dobrodružná próza, především s dětským hrdinou. Začala se také vyvíjet autorská pohádka a komiks. Tyto žánry jsou oblíbené dodnes.⁷

Literatura určená dětským čtenářům se dá rozdělit do čtyř skupin žánrů a žánrových forem. První skupinu tvoří žánry, které jsou výhradně určené dětem. Mezi ně patří různá říkadla, ukolébavky, počítadla. Žánry, které byly součástí lidové slovesnosti a literatury pro dospělé a až postupně přecházely k dětským čtenářům, tvoří druhou skupinu. Do této skupiny patří například pohádky. Dalším souborem jsou žánry, které se objevují jak v literatuře pro děti, tak i pro dospělé. Takovými společnými žánry jsou především dobrodružné a vědecko-fantastické prózy. V literatuře pro dospělé takové žánry plní převážně

---

⁵ Srov. KABELE, SMETÁČEK a VOZNIČKA. *Morfologie dětské knihy*, s. 76.

⁶ Tamtéž, s. 80-81.

⁷ Srov. ČEŇKOVÁ, *Vývoj literatury pro děti*, s. 13-16.

jen oddechovou, estetickou funkci, ale u četby dětí hrají tyto žánry významnější roli. Poslední, čtvrtou skupinu tvoří žánry společné pro všechny věkové kategorie, kdy jen mohou být verze pro děti mírně modifikovány pro lepší porozumění textu (novely, povídky, romány). Existuje i další skupina žánrů, která ale již nespadá do literatury pro děti a mládež, jelikož tyto žánry bývají adresované pouze dospělým. Jedná se o složité eseje, filosofické traktáty apod.⁸⁾

S měnícím se věkem dětí se mění i jejich žánrové preference. Děti ve věku 6-8 let nejvíce preferují pohádky a pověsti, dále potom příběhy o zvířátkách. Rozdíl v tomto věku lze najít i mezi chlapci a dívkami. Chlapci preferují spíše knihy o přírodě a zvířatech a dívky naopak již zmíněné pohádky a pověsti. U starších dětí ve věku 9-14 let mají největší úspěch knihy o přírodě, zvířatech, fantasy a knihy dobrodružné, dále se zde vedle pohádek a pověstí objevuje také velký zájem o komiks. Mezi naopak nejméně populární knihy u dětí patří cestopisy, horory a básničky (poezie). Velký genderový rozdíl v oblíbenosti knih je patrný především u knih o technice, kde mnohem větší zájem projevují chlapci. Naopak u dívek jsou výrazně populární romantické příběhy. Mezi konkrétní současné nejpopulárnější knihy u mladších čtenářů (6-8 let) je *Deník malého poseoutky*, knižní vydání příběhů *Čtyřlístku* a *Honzíkova cesta*. U starších dětí (9-14 let) je stále nejpopulárnější série J. K. Rowlingové: *Harry Potter*, na druhém místě opět *Deník malého poseoutky* a třetí místo obsadila sága *Stmívání*.⁹⁾

Velice oblíbeným a populárním žánrem pro děti a mládež jsou převážně pohádky. Je však nutné rozlišit tradiční lidové pohádky od pohádek autorských. Lidová pohádka je jeden ze základních žánrů prózy ústní slovesnosti. Díky jejímu ústnímu šíření dnes existuje mnoho variant té samé pohádky. Tyto pohádky jsou na rozdíl od autorské pohádky neintencionální (původně neadresované dětem). Uplatňují se zde stereotypní motivy, formule, či symboly. Čas a místo děje nebývá přesně stanoveno. Na tuto skutečnost poukazuje časté zahájení lidové pohádky formulací podobné této: „*Bylo, nebylo, za devatero řekami a devatero horami...*“.¹⁰⁾ Nejstarší lidovou pohádkou je pohádka zvířecí. Mezi

---

⁸⁾ Srov. GENČIOVÁ. *Literatura pro děti a mládež*, s. 14-15.

⁹⁾ Srov. PRÁZOVÁ, Irena, Kateřina HOMOLOVÁ, Hana LANDOVÁ a Vít RICHTER. *České děti jako čtenáři*, s. 32-35.

¹⁰⁾ Srov. PAVERA, Libor a František VŠETIČKA. *Lexikon literárních pojmů*, s. 180.

dnes nejrozšířenější ale patří tzv. kouzelná pohádka, kde většinou vystupují kouzelné postavy a předměty, které pomáhají hlavní postavě při boji proti zlu.¹¹

Oproti lidové pohádce, je autorská pohádka většinou zasazená do prostředí, které je konkrétní a odehrává se v současnosti. Další rozdíl tvoří primární adresáti pohádky, kterými jsou u autorské pohádky děti. S primárními adresáty souvisí i výběr hlavního hrdiny, který bývá v podobném věku čtenářů. Jako první českou pohádkou takového druhu, bývá označována kniha od Jana Karafiáta *Broučci*.¹² Za zakladatele autorské pohádky v celosvětovém měřítku je považován *Hans Christian Andersen*. Inspiroval se folklorem, ale snažil se do pohádek zachycovat problémy současnosti. Jeho knihy jsou adresované dětem i přesto, že některé pointy příběhů jsou pro děti příliš abstraktní.¹³

Z tvorby pro děti jsou nám vedle pohádky také známé folklórní žánry, které se šířily lidovou slovesností. Mezi folklórní literární žánry patří například ukolébavky, říkadla, rozpočítadla, popěvky a škádlivky. Dnes už jsou tyto žánry zaznamenány v různých knihách pro děti, nadále se však některé z nich šíří ústní slovesností.¹⁴

Další dětské literární žánry jsou podobné se žánry pro dospělé a liší se například složitostí jazyka nebo věkem hlavních postav. V literatuře pro děti a mládež tak můžeme nalézt autobiografie, historickou prózu, romány, dobrodružnou literaturu nebo dokonce poezii. Ta je podle výzkumu z roku 2014 *České děti jako čtenáři*¹⁵ mezi dětmi nejméně oblíbená. Stejný výzkum uvádí, že nejoblíbenějšími žánry jsou u starších dětí dobrodružné knihy a u mladších dětí pohádky a příběhy o zvířatech.

Oblíbený je také specifický žánr komiks. Obliba tohoto žánru se odráží na začlenění samostatné kategorie komiksu do literární soutěže Zlatá stuha, která každým rokem vyhlašuje cenu za nejlepší komiksově dílo.¹⁶ Komiks se šířil a rozvíjel především ve 20. století a jeho tematická škála je velmi široká. Propojují se zde literární prvky s výtvarnými

---

¹¹ Srov. LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Fraus slovník literárních pojmů* s. 101.

¹² Tamtéž, s. 102.

¹³ Srov. ČEŇKOVÁ. *Vývoj literatury pro děti a mládež*, s. 130.

¹⁴ Srov. GENČIOVÁ. *Literatura pro děti a mládež*, s. 20, 21.

¹⁵ Srov. PRÁZOVÁ, HOMOLOVÁ, LANDOVÁ a RICHTER. *České děti jako čtenáři*

¹⁶ Tamtéž. s. 33.

i dramatickými. Původně se komiksy objevovaly v novinách, později v časopisech pro děti a mládež. Dnes vznikají samostatné komiksové knihy, které mohou, ale nemusí mít epizodický charakter.¹⁷

---

¹⁷ Srov. PAVERA a VŠETIČKA. *Lexikon literárních pojmů*, s. 177, 178.

3 Literární ceny za díla pro děti a mládež

Literární ceny za díla pro děti a mládež se nijak hluboce neliší od jiných literárních cen a mají tak podobnou funkci. Ceny mohou získat spisovatelé, ilustrátoři, překladatelé i nakladatelství.

3.1 Funkce literárních cen

Funkce literární ceny se často odvíjí od různých skupin příjemců. Skupiny, pro které jsou literární ceny hodnotné, jsou například nakladatelé, odborná, i laická veřejnost, nebo taková sociální skupina lidí, které jsou přímo oceněné tituly určeny. Nejdůležitější je především funkce informační a orientační. Hlavním informačním zdrojem o knihách je okruh přátel a rodiny, kteří knihu doporučí druhému. Poměrně značné procento lidí uvádí, že informace získává přes internet, v jiných médiích, nebo v obchodech. Ve výzkumu *Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize z roku 2007* si více než polovina respondentů myslí, že nelze mít přehled o vydávaných knihách.¹⁸ Z toho vyplývá, že literární ceny mohou přispět alespoň k minimálnímu přehledu o vydávaných knihách a tím zaručovat určitou známku kvality knih, které jsou oceněné. Orientace v dnešní velké knižní produkci je také posláním některých literárních cen, např. Magnesii Litery.¹⁹

Čtenářské ankety mohou mít přínos i pro nakladatele z hlediska tržní ekonomiky, jako určitá reflexe toho, co je v určité době populární.²⁰

Propagace je další funkcí, kterou literární ceny plní. Tato funkce je jedna z nejvýraznějších. Podle pořadatelů českého ocenění Magnesia Litera je největším úkolem jejich výročních knižních cen propagace kvalitní literatury a dobré knihy.²¹ U literárních cen za díla pro děti a mládež tato reklama směřuje především na rodiče, popřípadě na učitele dětí

---

¹⁸ Srov. TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čtete?*, s. 52.

¹⁹ Srov. *O liteře* [online]. Dostupné z: <http://www.magnesia-litera.cz/#o-litere>

²⁰ Srov. PISTORIUS, Vladimír. *Jak se dělá kniha*. s. 118.

²¹ Srov. *O liteře* [online]. Dostupné z: <http://www.magnesia-litera.cz/#o-litere>

či knihovníky, kterým se snaží poukázat na kvalitu oceněných knih. Oceněné knihy by měly být hodnoceny jako kvalitní, jelikož udělení cen většinou leží v rukou odborníků. Odborná porota například hodnotí knihy nominované v soutěži Zlatá stuha i Magnesia Litera. U jiných literárních soutěží, například u ankety *Knih mého srdce*, však mohou rozhodovat i laici.

Značnou funkci mohou mít literární ceny při selekci knih k pedagogickým záměrům. Pedagogové tak mohou s oceněnými knihami pracovat přímo při svých výukových hodinách. Oceněné tituly mohou zařadit mezi povinnou četbu, nebo doporučit jako četbu doplňkovou.

S oceněnými knihami také mohou pracovat pedagogové volného času, kteří mohou tituly zakomponovat do volnočasových aktivit. Obecně mohou v literatuře pro děti a mládež najít spoustu inspirace a příběhů, které se dají dále rozvíjet. Práce s knihou rozvíjí čtenářskou gramotnost dětí, a proto je využívání knihy i ve volnočasových aktivitách velmi žádané. Více se čtenářskou gramotností a jejím rozvíjením ve volném čase zabývá čtvrtá kapitola této práce.

3.2 Česká ocenění za literaturu pro děti a mládež

Literárních cen je napříč Českou republikou velké množství, i jejich typologie je velmi rozmanitá. Literatura pro děti a mládež je natolik specifická, že existují některá literární ocenění, která se zabývají pouze touto literární oblastí, jako je tomu například u Zlaté stuhy.

Mediálně známé je také každoroční udílení cen Magnesia Litera, které zpravidla bývá živě vysíláno Českou televizí.²² Literatuře pro děti a mládež je zde věnována pozornost v jedné soutěžní kategorii.

Zlatá stuha i Magnesia Litera jsou ocenění, která stojí na hodnocení odborné poroty. Existují ale i různé ankety, ve kterých českou literaturu hodnotí laická veřejnost. Vý-

---

²² Srov. *Magnesia Litera* [online]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/11735605916-magnesia-litera-2017/21756225680>

sledky těchto anket mají také důležitou funkci, protože vypovídají o popularitě současných knih. U české ankety Suk – čteme všichni, dokonce za výsledky jedné soutěžní kategorie, stojí samy děti, které o vítězi hlasují.²³

Nejznámějšími literárními oceněními v České republice, které se věnují i literatuře pro děti a mládež jsou již zmíněné Magnesia Litera a Zlatá stuha. Méně známé jsou ceny nakladatelství Albatros, které oceňují autory knih pro děti a mládež. Další anketou, zabývající se pouze knihami pro děti a mládež je anketa Suk – čteme všichni.

3.2.1 Zlatá stuha

Ocenění Zlatá stuha je ojedinelé svou orientací pouze na literaturu pro děti a mládež. První ročník proběhl roku 1992. Tehdy bylo vyhlašování cen čtvrtletní, dnes už soutěž reflektuje knihy vydané za celý rok.

Historie Zlaté Stuhy

Předchůdcem Zlaté stuhy byl Klub literatury pro mládež (KLPM), který vznikl v lednu roku 1990, tedy krátce po sametové revoluci. V tomto klubu se scházeli umělci i kritici, kteří usilovali o zvyšování pozornosti kvalitních knih v oblasti literatury pro děti a mládež. Jedním z hlavních iniciátorů Zlaté stuhy byl šéfredaktor časopisu *Zlatý máj* a místopředseda Klubu literatury pro mládež Zdeněk Karel Slabý. V časopisu *Zlatý máj* roku 1991 píše o obavách spojené s náhlou přemírou svobody v oblasti literatury. Uvádí, že tato svoboda vede k degradaci kultury a umění. V návaznosti na tyto myšlenky a na ceny kritiky publikované ve *Zlatém máji* vzniká myšlenka Zlaté stuhy.²⁴ Zlatá stuha také vznikla jako náhrada za Ceny Marie Majerové a Medaile Bohumila Říhy, které přestaly být udíleny. Hlavním cílem cen Marie Majerová bylo vyzdvihnout nejlepší díla za literaturu pro děti a mládež za předešlý rok a motivovat tak autory k tvorbě nových kvalitních knih.²⁵ Tyto ceny měly taktéž několik kategorií, takže se v tomto směru podobaly Zlaté stuze.

První ročník literární soutěže Zlatá stuha proběhl roku 1993 pod vedením Vladimíra Hulpacha, který se na organizaci podílel až do roku 2006, kdy zároveň vznikly změny v soutěži spojené s novým vedením sekce IBBY (Mezinárodní sdružení pro dětskou

---

²³ Srov. *Anketa: Suk - čteme všichni - pravidla*. [online]. Dostupné z: <http://www.npmk.cz/knihovna/anketa-suk-cteme-vsichni-pravidla>

²⁴ Srov. SLABÝ, Zdeněk Karel. *Zlatý máj: časopis o dětské literatuře a umění*, roč. 35, č. 1, s. 2.

²⁵ Srov. MÁLEK, Rudolf. *Čtenář: měsíčník pro práci knihoven*, roč. 14, č. 6, s. 203.

knihu). Od roku 1993 do konce devadesátých let se ceny udělovaly pololetně. V druhém pololetí pak byly udíleny i ceny výroční. Nové tisíciletí přineslo změny spojené s novým statutem Zlaté stuhy. Vyhlášovatelé ceny zůstali nadále nezměněné. Byly jimi: Klub literatury pro mládež při Obci spisovatelů, Klub ilustrátorů dětské knihy a Česká sekce IBBY. Největší změnou bylo zrušení udělování pololetních cen, které nahradilo udělování cen za celý předešlý rok najednou. Do soutěže byly přidány i některé sekce, ve kterých se mohly hodnotit i ediční počiny či překlady knih. Soutěž měla taktéž nadále dvě kategorie – slovesnou a výtvarnou. Knihy ve slovesné kategorii hodnotila porota jmenovaná Klubem literatury pro mládež. Výtvarnou část hodnotila porota jmenována Klubem ilustrátorů dětské knihy. Další změny nastaly v roce 2003, kdy rostla tendence literární soutěž více zpropagovat.²⁶ V rámci propagace vniklo nové logo, tiskly se propagační letáky a každý z oceněných měl dostat medaili se zlatou stužkou.

Změna vedení České sekce IBBY, kdy se prezidentkou stala Jana Čeňková, přineslo mnoho pozitivních změn. Získala více financí, které vložila především do výroby cen a propagačních materiálů. Každý následující rok se nesl v jiném vizuálním stylu, který vytvářel HMS design. K literární a výtvarné kategorii přibyla i kategorie překladová, ve které tituly hodnotila samostatná porota. Také nově vzniklo ocenění za celoživotní dílo, které se od roku 2006 vyhlášovalo každoročně. Poslední větší úpravy vznikly v roce 2012, kdy se upravily soutěžní oblasti a ceny nebyly vyhlášovány až zpětně, ale už v roce, kdy byly ceny uděleny. Šlo o praktickou úpravu, především pro sjednocení principu udílení cen s jinými literárními cenami jako je Magnesia Litera.²⁷

---

²⁶ Srov. *Zlata stuha historie*. [online]. Dostupné z: <http://www.ibby.cz/index.php/zlata-stuha/zlata-stuha-historie-3>

²⁷ Srov. FRANTOVÁ, Z. *Zápis z výboru české sekce IBBY konané dne 9. 11. 2011*: [online]. Dostupné z: <http://www.ibby.cz/index.php/zapisy-vyboru-ibby/74-zapis-vyboru-ibby-2012>

Dnešní podoba Zlaté Stuhy

Podobu, kterou má Zlatá stuha v současnosti, si drží od roku 2012. Funkcí soutěže je především garance kvalitních knih pro děti. Zároveň pořádá doprovodné programy (putovní výstava, besedy, autorská čtení atd.), které navíc podporují růst čtenářské gramotnosti a vztahu dětí k literatuře. Cenu vyhlašuje Česká sekce IBBY – Společnost přátel knihy pro mládež, spoluorganizátoři jsou Klub ilustrátorů dětské knihy, Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského a Památník národního písemnictví.²⁸

Knihy soutěží ve čtyřech oblastech: literární, výtvarné, překladové a komiksové. Každou ze čtyř oblastí se zabývá jiná, na sobě nezávislá porota. Výběr členů poroty se odvíjí od jejich odborného vzdělání, dlouholetých zkušeností v oboru, nebo podle jejich kulturního přínosu v oboru. Nastane-li situace, při které by se více jak polovina porotců zdržela hlasování, v této kategorii nebude vyhlášen vítěz. Hlasuje se tajně a počty hlasů vítězných knih nejsou zveřejňovány. Zasedání porot je dvoukolové, kdy v prvním kole mají za úkol nominovat maximálně 4 díla (tvůrce) v jedné konkrétní oblasti kategorie. Minimální počet nominovaných titulů není určen, jelikož porota má právo neudělit nominace, pokud podle jejich soudu za daný rok nevznikne žádné hodnotné dílo. V druhém kole se již vybírají vítězové jednotlivých kategorií. V každé kategorii je udělena pouze jedna cena. Výjimka nastala například roku 2016 u udělování cen překladové části za literaturu faktu pro děti a mládež, kdy vyhrály dva tituly: *Jak být holkou*²⁹ a *Jak být klukem*.³⁰

Součástí ocenění je diplom a věcná cena uměleckého charakteru dle možností. Ocenění není spojeno s finanční odměnou.³¹

3.2.2 Magnesia Litera

Ceny Magnesia Litera se vyhlašují od roku 2002. V současné době jde o nejvýznamnější literární ocenění v České republice. Významnost zvyšuje i živý přenos předávání cen

---

²⁸ Srov. *O soutěži* [online]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/cs/o-soutezi>

²⁹ Autor: Hayley Long

³⁰ Autor: James Dawson

³¹ Srov. *Statut Zlaté stuhy*. [online]. Dostupné z: <http://www.ibby.cz/index.php/zlata-stuha/statut-zlate-stuhy-2>

Českou televizí, která je jedním z hlavních partnerů. Celková podpora významných partnerů zvyšuje mediální známost a propagaci této literární ceny. Generálním partnerem této literární soutěže je Magnesia, podle které nese název. Druhá část názvu je odvozena od občanského sdružení Litera, která cenu vyhlašuje. Podobně jako u Zlaté stuhy jsou hodnotiteli členové odborných porot, kdy je každá z těchto porot na sobě nezávislá a hodnotí tituly pouze ve své kategorii.³²

Posláním cen je podpora a popularizace českých i zahraničních titulů. Vítězové soutěže obdrží sošku LITERU a případně i finanční ocenění. Hlavní cena Kniha roku je spojena s výhrou nejméně 100.000 Kč. Toto finanční ocenění získává autor, nakladatel, či překladatel, podle kategorie, ve které je titul nominován.³³

V souvislosti s literaturou pro děti a mládež je součástí každého ročníku soutěžní kategorie: Litera za knihu pro děti a mládež. Tuto kategorii hodnotí samostatná porota.

3.2.3 Anketa Suk – čteme všichni

O vítězích ankety Suk rozhodují děti, učitelé a knihovníci. Mají rozhodnout o nejoblíbenější knize pro děti a mládež za uplynulý rok. Jde především o zjištění preferencí dětí a zároveň o upozornění na nové tituly v této oblasti. Anketa je pojmenována po profesoru Františka Václava Suka, který se ve svém životě věnoval kritice literatury pro děti a mládež. Anketu vyhlašuje Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského ve spolupráci s Klubem dětských knihoven Svazu knihovníků a informačních pracovníků. Vyhlášení soutěže probíhá každý rok v listopadu a hlasování trvá až do konce března následujícího kalendářního roku.

Čtyři kategorie ocenění se odvíjí od hodnotitelů knih. Prvními dvěma kategoriemi je cena dětí a cena knihovníků. V obou těchto kategoriích se soutěží o první tři místa podle počtu hlasů. Výhercem může být jakákoliv kniha pro děti a mládež vydaná v soutěžním roce na území České republiky.

Cena Noci s Andersenem se uděluje pouze jedné knize. O vítězi rozhodují děti, kteří nocují v knihovnách v rámci stejnojmenné akce Noc s Andersenem. Poslední soutěžní kategorií je Cena učitelů za přínos k rozvoji dětského čtenářství. Toto ocenění se od předchozích liší hlasováním, které v tomto případě není formou ankety, ale o vítězi rozhoduje

---

³² Srov. *Magnesia Litera* [online]. Dostupné z: <http://www.magnesia-litera.cz>

³³ Srov. *Přihláška do soutěže o Výroční knižní ceny Magnesia Litera za nejlepší knihy roku 2014*. [online]. Dostupné z: www.magnesia-litera.cz/prihlaska-do-souteze-2014.doc

nejméně pětičlenná porota učitelů českého jazyka, případně jiných společenskovedních oborů. Porota je jmenována ředitelkou Národního pedagogického muzea. Tato cena může být udělena až pěti českým titulům bez určení pořadí.

Tyto ceny se předávají při příležitosti slavnostního setkání spisovatelů, ilustrátorů, nakladatelů, zástupců dětských čtenářů, učitelů a knihovníků v první polovině dubna.³⁴

3.2.4 Cena nakladatelství Albatros

Nakladatelství Albatros vyhlašuje výroční cenu pro nejlepší autory, ilustrátory a překladatele knih, které toto nakladatelství vydalo daný rok. Nakladatelství Albatros je významné svou specializací na vydávání literatury pro děti a mládež. Tuto specializaci si nese už od svého založení v roce 1949.

Za zmínku také stojí literární soutěž nakladatelství Albatros, ve které se nehodnotí již vyšlé tituly, ale rukopisy, které by teprve mohly vyjít. Do literární soutěže se posílají rukopisy dosud nevydaných knih pro děti a mládež. Rukopisy hodnotí odborná porota, která při hodnocení nezná jména autorů knih. Rukopisy jsou označeny pouze číslem, aby hodnocení bylo co nejvíce objektivní. Vítěz získá finanční odměnu ve výši 25 000 Kč a příslib vydání výherního rukopisu. Soutěžít mohou pouze autoři, kteří dosud nespolupracují s nakladatelstvím Albatros, a rukopis musí být na určité téma, které je každý rok jiné. Tato soutěž se snaží o podporu kvalitních českých autorů knih pro děti a mládež.³⁵

3.3 Mezinárodní ceny za literaturu pro děti a mládež

Nejprestižnější a nejuznávanější mezinárodní cenou za literaturu pro děti a mládež je *The Hans Christian Awards* (Cena Hanse Christiana Andersena), která je udělena autorům a ilustrátorům. Jejím smyslem je především uznání jejich celoživotní práce. Cena autorů (Author's Award) je udělena od roku 1956 a cena ilustrátorů (Illustrator's Award) od roku 1966. Tuto soutěž vyhlašují národní sekce IBBY (International Board on Books for Young People). Těchto sekcí je po celém světě více jak čtyřicet a mezi nimi je i česká sekce. Tyto konkrétní sekce pak pořádají i samostatné národní soutěže. Patronem ceny je

---

³⁴ Srov. *Anketa: Suk - čteme všichni - pravidla*. [online]. Dostupné z: <http://www.npmk.cz/knihovna/anketa-suk-cteme-vsichni-pravidla>

³⁵ Srov. *Albatros - Literární soutěž*. [online]. Dostupné z: <http://www.albatros.cz/en/o-nas/literarni-soutez/>

dánská královna Margrethe II (Markéta II.). O vítězi rozhoduje mezinárodní porota odborníků na literaturu pro děti a mládež.

Udílání cen probíhá jednou za dva roky (každý sudý rok) a vítězem je vždy pouze jeden autor a jeden ilustrátor. K roku 2016 je tedy oceněných třicet dva spisovatelů, přičemž v roce 1968 byli výjimečně oceněni dva autoři, a dvacet šest ilustrátorů. Mezi oceněnými jsou také umělci z Československa a České Republiky, ze spisovatelů je to Bohumil Říha a z ilustrátorů Jiří Trnka, Dušan Kállay, Květa Pacovská a Petr Sís.³⁶

Další prestižní mezinárodní cenou je *Astrid Lindgren Memorial Award* (Pamětní cena Astrid Lindgrenové), kterou uděluje švédská vláda. Hodnotí se celkový přínos v oblasti literatury pro děti a mládež. Tato cena je pojmenována po jedné z nejznámějších švédských spisovatelek, která působila v oblasti literatury pro děti a mládež. S výhrou je spojena odměna ve výši 5 milionů švédských korun, což je v přepočtu přes 12 milionů Kč. Výhercem může být spisovatel, ilustrátor nebo určitá organizace. Například v roce 2015 se výhercem stala organizace *PRAESA* (The Project for the Study of Alternative Education in South Africa), která podporuje a propaguje dětské čtenářství v Jižní Africe. Ve více případech jsou však výherci konkrétní spisovatelé.³⁷

---

³⁶ Srov. *Hans Christian Andersen Awards*. [online]. Dostupné z: <http://www.ibby.org/awards-activities/awards/hans-christian-andersen-awards/?L=0>

³⁷ Srov. *ALMA* [online]. Dostupné z: <http://www.alma.se/en/>

4 Kniha a volný čas

Jednou z hlavních tendencí pedagogiky volného času je kladení důrazu na smysluplné trávení volného času, které vede ke kladnému rozvoji osobnosti jedince. Proto bychom měli číst i ve svém volném čase a především k tomu vést i děti a mládež, protože těm se teprve vyvíjí vztah ke čtení. Čtení je jedním z prostředků k rozvíjení osobnosti jedince. Čtenářství dětí je podporováno ve škole, i prostřednictvím různých organizací a kampaní, které se přímo specializují na rozvoj čtenářství u dětí. Příkladem můžeme uvést kampaň *Celé Česko čte dětem*, která prostřednictvím různých společenských akcí, motivuje především rodiče k předčítání knih a pěstování tak vztahu dětí ke knihám, ale také vztahu dítěte s rodičem.³⁸

Tím, jak čtení, či předčítání knih působí na naši osobnost a její rozvoj, se zabývá speciální disciplína bibliopsychologie.

4.1 Bibliopsychologie a bibliopedagogika

Se stoupajícím zájmem zkoumání vlivu knih na člověka vznikl v 19. století obor bibliopsychologie. Jedná se o nauku zabývající se vlivem četby na duševní stránku člověka. Zkoumá tedy průběh psychických procesů během četby a následně. Nezávisle na sobě se rozvíjeli dva rozdílné směry této nauky. Jeden ze směrů se rozvíjel především v Rusku a jednalo se spíše o praktickou bibliopsychologii. V Evropě se naopak rozvíjel teoretický směr.³⁹

Za zakladatele bibliopsychologie je označován Rus N. A. Rubakin, který jako první pojal vliv čtení komplexně. Po svých studiích začal psát populárně naučné knihy o svém vědeckém zkoumání týkající se čtenářství. Snažil se zjišťovat prostřednictvím korespondence zájmy prostých čtenářů a jejich slovní zásobu. Rubakin se také se svou ženou věnoval vzdělávání negramotných dělníků, které učili číst a psát. Ve svém zkoumání došel

---

³⁸ Srov. *Poslání* [online]. Dostupné z: <http://celeceskoctedetem.cz/o-nas/poslani>.

³⁹ Srov. VÁŠOVÁ, Lidmila. *Úvod do bibliopedagogiky*. s. 81-83.

k závěru, že slovní zásoba prostých lidí se pohybuje okolo patnácti set slov. Na základě těchto slov utvořil slovník, který sám používal pro psaní svých populárně naučných knih, aby jim rozuměla co nejširší veřejnost. Rubakin prosazoval názor, že má-li kniha na někoho působit a rozvíjet ho, musí nejprve být čtenáři srozumitelná a názorná. Sám pořádal besedy, kde své knihy předčítal ještě před jejich vydáním, aby se ujistil, že je jejich obsah všem zřetelný. Rubakin bibliopsychologii popisoval jako speciální odvětví psychologie, které se zabývá vzájemnými souvislostmi mezi čtenářem, knihou a autorem. Předmětem této nauky jsou tři základní složky: psychologie autora a jeho knihy, distribuce a cirkulace knihy a psychologie čtenáře.⁴⁰

S bibliopsychologií úzce souvisí podobný pojem bibliopedagogika. Jako speciální disciplína pedagogiky zkoumá výchovné působení na jedince prostřednictvím knihy. Na rozdíl od bibliopsychologie se nesnaží přijít na zákonitosti působení knihy, ale snaží se knihu na základě těchto zákonitostí využívat jako nástroj pedagogické praxe. Bibliopedagogika zahrnuje škálu přístupů ke knize, technik čtení, uměleckých zážitků, osvojování si poznatků apod. Cílem je vychovávat jedince k uvědomělému, aktivnímu a vyspělému čtenářství.⁴¹ S touto výchovou je potřeba začít co nejdříve. Už i v předškolním věku má hra s knihou a předčítání vliv na budoucí čtenářství. Pokud si dítě nevytvoří vztah k četbě ve školním věku, těžko už si ho vytvoří později. K vytvoření tohoto vztahu nestačí jen motivace ve školním zařízení, ale dítě musí především aktivně podporovat rodiče, kteří mají v této oblasti největší vliv. Dítěti musí připadat čtení jako nedílná součást života, jinak je jeho cesta ke čtenářství obtížná a mnohdy neúspěšná. Je tedy zřejmé, že vztah ke čtení se nejintenzivněji vytváří právě ve volném čase čtenáře.⁴²

Bibliopedagogika ke svým cílům aktivně využívá účinky četby, které popisuje sociální psychologie. Tyto účinky četby se dají rozdělit do šesti oblastí: estetické, instrumentální, rekreační, potvrzovací, prestižní a psychoterapeutické. Estetické účinky naplňují potřeby čtenáře. Každý má v sobě v nějaké míře estetické potřeby a někteří lidé se v této oblasti uspokojují právě prostřednictvím literatury. Esteticky působit může grafická úprava knihy a použité ilustrace. Tyto faktory působí především na dětské čtenáře. S věkem potom roste i estetické působení samotného textu, a to i v případě odborných, či naučných knih. Instrumentální neboli účelové účinky působí nejvíce u literatury naučné.

---

⁴⁰ Srov. VÁŠOVÁ. *Úvod do bibliopedagogiky*. s. 83-87.

⁴¹ Tamtéž s. 6-7.

⁴² Tamtéž s. 52-58.

Jedná se o aplikaci informací z literatury do praxe, kdy se snažíme vyřešit nějaké konkrétní problémy a úkoly. Literatura nám také přináší odreagování od starostí a prostřednictvím úniku z reálného světa do toho knižního (imaginárního). Tato funkce literatury spadá pod rekreační účinky četby. Zde míra účinku převažuje u beletristických děl v opozici s naučnými.

Když si čtenář vyhledává literaturu, která sdílí jeho hodnoty a postoje a utvrzuje ho v nich, hovoříme o účincích potvrzovacích. Prestižní účinky navozují pocity sebeúcty v kontextu čtenářovy sociální skupiny, kterou vybraná literatura popisuje jako pozitivní. Obecně tedy navozuje pocit prestiže a posiluje vztah k sociální skupině, ve které se nachází. Jako poslední sociální psychologie vyčleňuje psychoterapeutické účinky četby. Na základě těchto účinků byla založena biblioterapie, která léčí, či posiluje zdraví pomocí knihy, četbou. Kniha je vhodným prostředkem k léčení nervových, ale i somatických potíží, díky schopnosti hlubokého psychického prožívání četby. Biblioterapie nikdy nestojí jako samostatná léčba, ale využívá se jako doplněk a podpora jiných léčebných metod. Můžeme se ale setkat i s negativními účinky, které při špatně zvolené literatuře zhoršují stav nemocného. Biblioterapie se dá využívat individuálně i skupinově. Individuální biblioterapie je účinná především u pacientů, kteří jsou pravidelnými čtenáři. Skupinová forma je účinnější u takových lidí, kteří v se v běžném životě zabývají čtením literatury méně.⁴³

4.2 Čtenářská gramotnost

Pokud se děti aktivně věnují literatuře i ve svém volném čase, rychleji a efektivněji se rozvíjejí jejich čtenářské kompetence. Těmto kompetencím se říká čtenářská gramotnost, která „*představuje porozumění, využívání, posuzování a angažování se v psaných textech za účelem dosažení cílů jedince, rozšíření jeho znalostí a potenciálu a aktivní účasti ve společnosti.*“⁴⁴ Čtenářská gramotnost je jednou z kompetencí rámcově vzdělávacích programů. Z výzkumů, které se zabývají čtenářskou gramotností je patrné, že žáci, kteří mají nízkou čtenářskou gramotnost, mají větší problémy se začleňováním se do běžného života a narážejí i na problémy s uplatněním na trhu práce. Proto se čtenářská gramotnost jako jedna z klíčových kompetencí dostává do středu kurikula nejen v České republice, ale

---

⁴³ Srov. VÁŠOVÁ. *Úvod do bibliopedagogiky*. s. 59-64.

⁴⁴ BLAŽEK, Radek a Silvie PŘÍHODOVÁ. *Mezinárodní šetření PISA 2015*. s. 27.

i v jiných vyspělých zemích. Čtenářská gramotnost společně s matematickou a přírodovědnou gramotností tvoří komplexní funkční gramotnost. V posledních letech se někdy mluví i o dalších gramotnostech, které se budují společně s novými pokroky informačních a komunikačních technologií.

Už řadu let existují mezinárodní srovnávací výzkumy, které zkoumají čtenářskou gramotnost, nebo všechny schopnosti spadající pod funkční gramotnost. Tyto výzkumy nám pomáhají doplnit obraz o kvalitě vzdělávání v České republice.⁴⁵ Příkladem programem provádějícím výzkumy v této oblasti může být šetření PISA (Programme for International Student Assessment). Toto mezinárodní šetření je jednou z aktivit Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a je zaměřeno na zjišťování funkční gramotnosti u patnáctiletých žáků, kteří jsou ve většině zemích, které se výzkumu účastní, v posledním ročníku základních škol. Šetření PISA probíhá jednou za tři roky a pokaždé klade důraz na jinou ze tří hlavních gramotností: matematickou, přírodovědnou a čtenářskou.⁴⁶

Poslední výzkum proběhl v roce 2015 a tentokrát se hlouběji zaměřoval na přírodovědnou gramotnost. Výsledky v oblasti čtenářské gramotnosti žáků České republiky v tomto výzkumu dopadly mírně podprůměrně v porovnání s ostatními zeměmi OECD. Statisticky významný je rozdíl mezi dívkami a chlapci, kdy dívky znatelně dosahují lepších výsledků než chlapci.⁴⁷

Dalším významným mezinárodním šetřením je PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study). Toto šetření se na rozdíl od šetření PISA zaměřuje pouze na gramotnost čtenářskou, její sledování a vývoj. Testuje žáky čtvrtých ročníků základních škol každých pět let. Poslední výzkum proběhl v roce 2016, kdy se Česká republika umístila na rozdíl od šetření PISA mírně nadprůměrně. Rozdíl může být připisován například odlišnému věku žáků v těchto šetřeních. Výzkum se nezaměřuje pouze na schopnosti dětí, ale i na jejich obecné postoje ke čtení a zároveň i jejich rodinné zázemí. Z toho vyplývá, že školní vyučování není jediným faktorem ovlivňujícím čtenářskou gramotnost a že i volnočasové aktivity a podpora z hlediska rodinného zázemí mají na její rozvoj značný

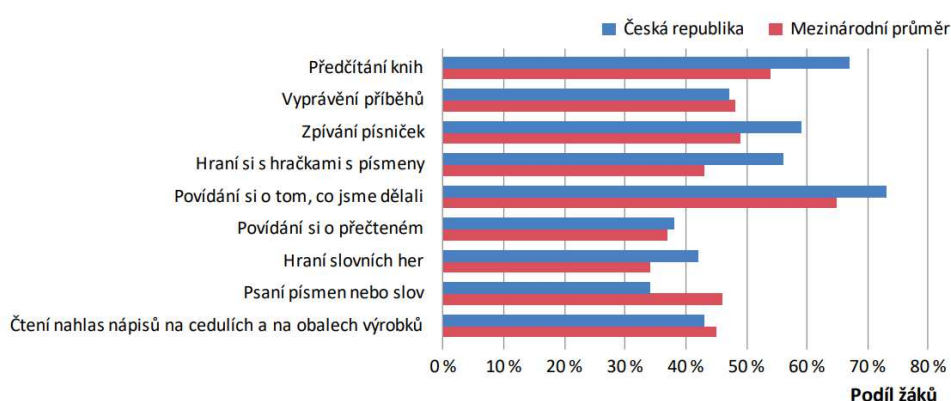
⁴⁵ Srov. PROCHÁZKOVÁ, Ivana. *Co je čtenářská gramotnost, proč a jak ji rozvíjet?* [online]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/446/CO-JE-CTENARSKA-GRAMOTNOST-PROC-A-JAK-JI-ROZVIJET.html/>

⁴⁶ Srov. PISA. [online]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PISA>

⁴⁷ Srov. BLAŽEK a PŘÍHODOVÁ. *Mezinárodní šetření PISA 2015* s. 27-30.

vliv. Čeští žáci v šetření PIRLS 2016 mají podprůměrnou oblibu čtení. Jen 30 % žáků České republiky uvedlo, že má velmi rádo čtení, kdežto mezinárodní průměr je 43 %. Obliba čtení se podle šetření PIRLS odráží i na výsledcích čtenářské gramotnosti. Ti žáci, kteří nemají čtení v oblíbě, dosahovali zároveň nejnižších výsledků v čtenářských schopnostech. Obliba čtení většinou koresponduje s frekvencí čtení ve volném čase. Několikrát týdně si čte pro radost přibližně jedna třetina českých žáků, druhá třetina si čte alespoň jednou týdně a poslední třetina žáků téměř vůbec. Statisticky významný úkaz z posledního výzkumu je, že tři čtvrtiny žáků, kteří téměř nebo vůbec nečtou, jsou chlapci.

Šetření se také zabývá postoji rodičů ke čtení, kteří podle dosavadních výsledků mají značný vliv na vztah svých dětí ke čtení. Ti žáci, kteří se přirozeně setkávají s dospělými čtenáři dokáží sami čtení více docenit. Součástí výzkumu je také srovnávání počátečních čtenářských aktivit v rodině, které rodiče se svými dětmi vykonávají před nástupem do školy a které také značně ovlivňují rozvoj jejich čtenářské gramotnosti. Obrázek 1 znázorňuje, jaké předškolní aktivity šetření PIRLS do výzkumu zahrnuje a jak si Česká republika vede v poměru s mezinárodním průměrem. Pouze ve dvou oblastech z devíti se Česká republika pohybuje pod průměrem.⁴⁸

Obrázek 1: Míra předškolních aktivit ovlivňujících čtenářskou gramotnost⁴⁹

Ze závěru Národní zprávy mezinárodního šetření PIRLS 2016 vyplývá, že je potřeba podrobněji rozpracovat problematiku čtení v rámci vzdělávacích programech, kde na rozdíl od jiných zemí nemáme definované metody výuky čtení ani očekávané čtenářské

⁴⁸ Srov. JANOTOVÁ, Zuzana, Denisa TAUBEROVÁ a Eva POTUŽNÍKOVÁ. *Mezinárodní šetření PIRLS 2016*.

⁴⁹ Tamtéž. s. 41.

dovednosti. Také by se mělo zlepšit vzdělávání pedagogů a seznámit je s novými metodami moderní didaktiky.⁵⁰

4.3 Využití knihy ve volnočasových aktivitách

Způsobů využití knihy ve volném čase je mnoho. Některé volnočasové aktivity s knihou jsou vhodnější pro jednotlivce, takové metody uplatní spíše rodiče dětí, a jiné jsou naopak vhodnější do kolektivu dětí, například do školních družin, nebo přímo do literárních kroužků. Metody využití knihy jsou často zaměřeny na práci s textem nebo jiné estetické aktivity jako je dramatická výchova, výtvarná výchova nebo tvůrčí psaní.

4.3.1 Práce s textem

Mezi hlavní cíle práce s textem patří schopnost čtení s porozuměním, zvýšení komunikačních dovedností a schopnost kritického zhodnocení textu. Obecně tedy vede k rozvíjení čtenářské gramotnosti. Takových cílů jde dosáhnout například pomocí pracovních listů či řízených diskuzí. Další příkladné metody práce s textem ověřené v praxi uvádí moderní didaktik Robert Čapek ve své publikaci *Moderní didaktika*. Uvedeme si zde několik příkladů těchto metod, z nichž některé jsou využity v praktické části.

Čtenářské dopisy

Ukázkou může být aktivita s názvem *Čtenářské dopisy*, jejímž cílem je zachycení bezprostřední reakce na právě přečtený text nebo knihu. Čtenář svou spontánní reakci formuluje prostřednictvím psaného dopisu, který může být adresován komukoliv, podle dané situace. Měli bychom se vyvarovat opravování chyb v dopisu a zaměřit se především na čtenářovu reflexi.⁵¹ Tato metoda by spadala především pod rovinu čtenářské gramotnosti: vysuzování a hodnocení.

INSERT

Metoda INSERT slouží především k doslovnému porozumění, což je jedna z rovin čtenářské gramotnosti. Název této metody je zkratkou a znamená *Interactive Noting System for Effective Reading and Thinking*, v překladu: interaktivní poznámkový systém pro efektivní čtení a myšlení. Metoda spočívá v tom, že se do textu umísťují znaménka, která

---

⁵⁰ Srov. JANOTOVÁ, Zuzana, Denisa TAUBEROVÁ a Eva POTUŽNÍKOVÁ. *Mezinárodní šetření PIRLS 2016*. s. 42.

⁵¹ Srov. ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika*. s.300.

značí, jak jsou pro čtenáře různé části textu či slova srozumitelná. Obvykle se používá pět znamének, která značí: rozumím tomu, to jsem věděl; nerozumím, potřebuju to vysvětlit; toto chci zdůraznit nebo mě to překvapilo; souhlasím; nesouhlasím. Tyto významy se však dají měnit, či redukovat podle potřeby. Metoda nutí se nad daným textem zamyslet a prostřednictvím umístěných značek čtenář přehledně vidí, co by chtěl z textu zdůraznit nebo co by si měl dohledat.⁵² Tato metoda je v pozměněné formě využita v praktické části.

Skládání textu

Tato metoda je určena pro skupinovou práci a mimo jiné zvyšuje dovednost kooperace dětí. Metoda spočívá v rozdělení cílového textu na několik částí. Tyto části jsou posléze rozděleny mezi děti. Jejich úkolem je přečíst si svou část, zapamatovat si ji a umět ji stručně přeříkat. Potom je jejich úkolem předat ostatním obsah své části textu. Je důležité text nečíst, ale pouze přeříkat. Když všichni přeříkají svou část, snaží se příběh poskládat tak, jak jde po sobě.⁵³ Lehčí varianta vhodná pro mladší děti spočívá v rozdělení všech částí textu do dvojice, jejímž úkolem je následně text seřadit. Tato varianta je použita v praktické části.

4.3.2 Tvůrčí psaní

S čtenářskou gramotností úzce souvisí tvůrčí psaní, jehož metody rozvíjejí dovednosti, které jsou potřebné pro vlastní tvorbu textu. Pomocí těchto metod se rozvíjí myšlení, pozornost, vnímání či citění. Dalším důležitým prvkem tvůrčího psaní je uvolnění fantazie a kreativity. Metody tvůrčího psaní mohou oživit výuku a motivují k poznání. Potřebné kompetence pro vlastní tvorbu textu korespondují s čtenářskými kompetencemi, tedy čtenářskou gramotností.⁵⁴

Inspirací pro tvůrčí psaní mohou být samotné knihy pro děti a mládež. Děti se prostřednictvím této literatury seznamují se stylem psaní a rozvíjejí svou slovní zásobou. Příkladnou činností takového tvůrčího psaní je vymýšlení vlastního konce příběhu nebo jiné přetváření známého textu.

---

⁵² Srov. ČAPEK. *Moderní didaktika* s. 304.

⁵³ Tamtéž, s. 311.

⁵⁴ Tamtéž, s. 319.

5 Analýza literárních cen a oceněných děl v letech 2013–2017

Literární ceny za literaturu pro děti a mládež se udílejí již mnoho let. Analýza všech ročníků by však pro bakalářskou práci byla nereálná a vysoké množství knih by se negativně odrazilo na její kvalitě. Proto bylo pro analýzu vybráno časové rozmezí posledních pěti let.

Nejvýznamnější českou literární soutěží v oblasti literatury pro děti a mládež je bezpochyby **Zlatá stuha**. Proto se především na ni zaměříme při výběru titulů, na jejichž základě budou navrhovány volnočasové aktivity. Významnost této soutěže udává odborná porota, ale i rozdělení na několik kategorií tak, aby mohlo být hodnocení co nejobjektivnější a všechny oblasti tak měly svou vlastní porotu. Ze skutečnosti, že se nehodnotí jen spisovatelské počiny, ale i výtvarné, či překladatelské, vyplývá, že v literatuře pro děti a mládež jsou i tyto oblasti významné a je třeba je podporovat. Soutěží se ve čtyřech oblastech: literární, výtvarné, překladové a komiksově.

OBLASTI	KATEGORIE OBLASTÍ			
Literární	Beletrie pro děti	Beletrie pro mládež	Literatura faktu pro děti a mládež	Teorie a kritika literatury (umění) pro děti a mládež
Výtvarná	Knihy pro mladší děti	Knihy pro starší děti a mládež	Literatura faktu pro děti a mládež	Výtvarný počín roku
Překladová	Beletrie pro děti	Beletrie pro mládež	Literatura faktu pro děti a mládež	
Komiks	Samostatná kategorie			
Nakladatelský počín	Samostatná kategorie			

Tabulka 1: soutěžní kategorie Zlaté stuhy

Některé z oblastí obsahují podkategorie, které je rozdělují podle charakteru titulů. Součástí každého ročníku je i oblast s názvem Nakladatelský počín. V této oblasti však

porota nevybírá vítěze z nominovaných knih, nejedná se proto doslova o soutěžní oblast. Knihy do této oblasti mohou navrhnout jednotliví členové poroty, ale navrhované knihy nemusí získat ocenění. Například v roce 2016 byly nominovány do oblasti Nakladatelský počín dvě knihy: *Bubáci* a *Mike's place*. Ani na jedné se však porota neshodla v jejich ocenění. Nejedná se tedy v pravém slova smyslu o soutěžní kategorii, ale spíše o zvláštní ocenění poroty. Větší přehlednost ve všech oblastech a jejich kategoriích udává tabulka 1.

Soutěžních kategorií včetně Nakladatelského počínu je celkem třináct. Tento počet by se měl teoreticky rovnat i počtu oceněných knih v jednom ročníku soutěže. Existují ale výjimky, které umožňují výhru více jak jedné knihy, nebo naopak žádné v případě absence nominací nebo nedostatečné kvality děl. V rozmezí od roku 2013 do roku 2017 bylo celkem v literární soutěži Zlatá stuha oceněno 64 knih, jejichž úspěch je zároveň garancí jejich kvality. Jejich seznam se nachází v příloze I. O výherních knihách je rozhodnuto až ve druhém kole soutěže. V prvním kole poroty vybírají ze všech nominovaných knih maximálně čtyři, které se jim z konkrétní kategorie zdají nejlepší. Tento užší výběr je také zveřejněn. Zlatá stuha nám tak přináší komplexnější pohled na současnou kvalitní literaturu pro děti a mládež a pomáhá nám tak s výběrem knih pro práci s dětmi. Jen v rozmezí let 2013 až 2017 bylo do užšího výběru vybráno celkem 175 různých knih. V tomto počtu není obtížné nalézt vhodnou knihu pro určitou volnočasovou práci s dětmi.

V tomto didaktickém ohledu nám žádná jiná česká literární soutěž nepřináší to, co Zlatá stuha. Například **Magnesia Litera** uděluje každý rok pouze jednu cenu za literaturu pro děti a mládež. Můžeme ale porovnat shody oceněných knih soutěže Magnesia Litera a Zlaté Stuhu, které pro někoho mohou být určitým vypovídajícím znakem. V tabulce 2 jsou uvedeni vítězové Magnesii Litery v kategorii Kniha pro děti a mládež a zároveň pozici, kterou zaujímá ta samá kniha ve Zlaté Stuze.

	Vítěz Magnesia Litera	Zlatá stuha
2013	Velké dobrodružství Pepíka Střechy	kniha byla nominována do druhého kole v kategorii beletrie pro děti v literární oblasti
2014	Hlava v hlavě	vítěz v kategorii výtvarný počín roku
2015	Proč obrazy nepotřebují názvy	vítěz v kategorii literatura faktu pro děti a mládež ve výtvarné oblasti
2016	Vynalezárium	vítěz v kategorii literatura faktu pro děti a mládež v oblasti literární i výtvarné
2017	Překlep a Škraloup	vítěz v kategorii beletrie pro děti v literární oblasti

Tabulka 2: Laureáti Magnesia Litera 2013–2017

Z porovnání je zřejmé, že poroty obou soutěží mají podobná kritéria pro hodnocení knih a shodují se tak na nejlepších dílech.

V mezinárodním kontextu je nejuznávanějším oceněním v oblasti literatury pro děti a mládež *The Hans Christian Awards*. Jelikož se toto ocenění uděluje pouze jednou za dva roky, v rozmezí posledních pěti let proběhlo udílení pouze dvakrát, a to v roce 2014 a 2016. V těchto ročnících však vyhráli autoři, jejichž knihy nebyly přeloženy do češtiny. V roce 2012 však vyhrál Čech Petr Sís za celoživotní ilustrátorskou práci. Petr Sís je i spisovatelem, jehož knihy získaly mnoho ocenění.

5.1 Vybraná díla s návrhy volnočasových aktivit

Při výběru konkrétních oceněných děl pro návrhy volnočasových aktivit bylo zohledněno několik určitých kritérií. Jedním z kritérií bylo, aby výběr knih byl obsahově, stylově i ilustračně pestrý. Na vědomí byla také brána již existující didaktická cvičení k určitým knihám. Například na webových stránkách Zlaté Stuhu lze dohledat metodické listy k některým z nominovaných a oceněných knih. Tyto knihy byly z výběru vyřazeny, jelikož je přínosnější pracovat s literaturou, ke které ještě tyto metodické listy vytvořeny nebyly. V poslední konečné fázi výběru byly už subjektivněji vybírány takové knihy, které nejvíce vyvolávaly inspiraci potřebnou pro návrhy volnočasových aktivit.

Skrze všechna tato kritéria byla vybrána následující díla:

- *Himálajské pohádky* – Miroslav Pošta (2013)
- *Velké dobrodružství Pepíka Střechy* – Pavel Čech (2013)
- *Julie mezi slovy* – Petra Dvořáková (2014)
- *Proč obrazy nepotřebují názvy* – Ondřej Horák (2015)

V tomto výběru se nachází beletrie pro mladší školní věk i pro mládež, komiks i literatura faktu. Obálky vybraných knih jsou k nalezení v příloze II.

Úkolem všech navrhovaných volnočasových aktivit vycházejících z konkrétních titulů bude především rozvíjení čtenářské gramotnosti. Každá aktivita bude zaměřena na určitou rovinu čtenářské gramotnosti. Mezi tyto roviny patří vztah ke čtení, doslovné porozumění, vysuzování a hodnocení, metakognice, sdílení a aplikace. K jednotlivým aktivitám také budou přiřazeny průřezová témata. Aktivity budou zaměřené na individuální i kolektivní práci vhodnou pro školních družiny a kluby, literární, výtvarné a dramatické kroužky. Ke každé ze čtyř knih budou navrženy dvě aktivity.

5.1.1 Himálajské pohádky

Knih *Himálajské pohádky* získala v roce 2013 zvláštní ocenění Zlaté Stuhly za nakladatelský počin a byla nominována za ilustrace v kategorii knihy pro starší děti a mládež. Autorem knihy je Miroslav Pošta, který vybral z anglických a tibetských pramenů příběhy z Himálajské oblasti a přeložil či převyprávěl je do českého znění. V knize nalezneme celkem 33 krátkých příběhů z Tibetu, Bhútánu, Ladaku a Sikkimu. Celou knihu provázejí ilustrace, jejichž autorkou je Lenka Jasanská.

Himálajské pohádky dětem nabízejí pohled do neznámé kultury prostřednictvím příběhů, které se mnohdy podobají pohádkám dobře známým i u nás v České republice. Příkladem můžeme uvést příběh s názvem *O dědovi Hele Hele* původem z Bhútánu, který se velmi podobá u nás známému příběhu *Jak stařeček měnil až vyměnil*. V bhútánské verzi příběhu dědečkovi nakonec zbyla místo obrovského tyrkysu jen veselá písnička, kterou následně zapomene a nezbyde mu tak nic. V příběhu známém u nás měl stařeček na počátku kus zlata a z následujících výměn mu zůstala jen jehla. V některých verzích příběhů i tu nakonec ztratí a nezůstane mu tak také nic. Na základě těchto zmíněných příběhů stojí navržená aktivita *Jak dědečkové měnili až vyměnili* v příloze III (s. 46). Ak-

tivita vyžaduje porozumění textu, komparaci dvou příběhů a reflexi obou příběhů. V příloze se využívá metody pracovního listu, je vhodná ale i diskuze nebo rozhovor, pokud se jedná o aktivitu jednotlivce.

Druhá aktivita vycházející z knihy se jmenuje *Tajemství o oslích uších* (Příloha III., s. 48). Opět jako předchozí aktivita pracuje se dvěma podobnými příběhy, z nichž je jeden z Himálajských pohádek. Himálajská pohádka má název *O králi s oslíma ušima* a nese podobné znaky se známým příběhem *Král Lávra*.

Himálajské pohádky jsou také vhodným výběrem k předčítání dětem před spaním pro jejich nenáročnost a krátký rozsah, či k využití v multikulturní výchově, která je jedním z průřezových témat. Kniha nabízí také množství cizích pojmů, které se pojí s uváděnými kulturami a dají se tak využít k dalším literárním aktivitám. Slovníček těchto pojmů se nachází na konci knihy.

5.1.2 Velké dobrodružství Pepíka Střechy

Vítězem ceny za literaturu pro děti a mládež soutěže Magnesia Litera v roce 2013 je komiks *Velké dobrodružství Pepíka Střechy*, jehož autorem je Pavel Čech. Kniha byla také nominována kategorii beletrie pro děti v literární soutěži Zlatá stuha. Pavel Čech je v první řadě výtvarníkem, věnujícím se autorským knihám, komiksům, ilustracím i samostatným obrazům.

Komiks je poeticky laděný svými ilustracemi i prokládanými sny hlavního hrdiny Pepíka Střechy. Pepík má problémy s koktáním a ve škole se mu za to smějí. Proto se stahuje do sebe a nejraději tráví čas čtením. Na začátku příběhu se ale sbližuje s novou spolužačkou Elzevírou a sdílí spolu své nadšení pro čtení a fantazii prostřednictvím záhadné knihy, kterou Pepík našel na ulici. Oba touží po dobrodružství jako je v oné knize. Jednoho dne se ale Elzevíra neobjeví ve škole. Pepík najde v místě kde se viděli naposled lísteček, na kterém ho spolužačka žádá o pomoc. Vydává se ji hledat a ocitá se ve světě známém z knihy, kterou společně četli. Není zřetelné, co je sen a co je realita, ale není to důležité. Metaforou k záchraně spolužačky je záchrana sebe sama. Na konci příběhu, kdy se kamarádi rozcházejí, Pepík přestává díky svému dobrodružství koktat.

Navržená aktivita *Ostrov plný fantazie* (příloha IV., s. 42) vycházející z tohoto díla se bude držet jeho výtvarného a fantazijního charakteru. Inspirací pro danou aktivitou byla celá kniha, zvláště pak část, kde Pepík s Elzevírou společně malují a popisují mapu

vymyšleného ostrova.⁵⁵ Díky obrázkové formě knihy není její přečtení časově náročné a může tak předcházet samotné aktivitě. V činnosti se objevují především prvky tvůrčího psaní. Charakteristikou a přínosy tvůrčího psaní se zabývá kapitola 4.3.2.

Můj jedinečný příběh je druhou aktivitou vycházející z této knihy (příloha IV., s. 53). Navazuje na metody tvůrčího psaní a snaží se rozvíjet fantazii. Činnost vychází z vybraných ilustrací z knihy, na jejichž základě mají děti vymyslet svůj vlastní příběh.

5.1.3 Julie mezi slovy

Knihy *Julie mezi slovy* autorky Petry Dvořákové obdržela v roce 2014 cenu Zlatá stuha v kategorii beletrie pro mládež v literární oblasti. Taktéž vyhrála v anketě SUK Čteme všichni cenu učitelů za přínos k rozvoji dětského čtenářství 2014. Knihou prostřednictvím příběhu hlavní hrdinky Julie seznamuje čtenáře s problémy, se kterými se děti často setkávají ve svém běžném životě. Největším tématem této knihy je rozvod rodičů.

Prostřednictvím Juliina příběhu se dětská čtenářská publika mohou lépe vypořádat s vlastními podobnými problémy, nebo mají možnost nahlédnout do situace, se kterou zatím neměli osobní zkušenost. *Julie mezi slovy* je vhodná kniha k využití při práci s průřezovými tématy, konkrétně pak v osobnostní a sociální výchově, kde se mimo jiné řeší i mezilidské vztahy. Hlavnímu tématu knihy se věnuje aktivita *Rozvod není žádná hračka* (Příloha V., s. 57).

Název knihy také napovídá, že se v knize Julie setkává s různými neznámými slovy, která jsou pro ni složitá. Čtenáři knihy se tak mohou naučit i spoustu nových slov, které často používají dospělí lidé. Na slovech z knihy, které mohou být pro děti neznámé, stojí druhá navržená aktivita *Záludná slova* (Příloha V., s. 55). Celá aktivita tak směřuje děti ke kritickému myšlení. Klíčové fáze kritického myšlení spočívají v uvědomění si dosavadních znalostí a následně v propojení nových znalostí se starými.

5.1.4 Proč obrazy nepotřebují názvy

V roce 2015 vyhrála Zlatou stuhu v kategorii literatura faktu pro děti a mládež výtvarné oblasti kniha s názvem *Proč obrazy nepotřebují názvy*. Taktéž kniha získala i ocenění Magnesia Litera v oblasti kniha pro děti a mládež. Knihu napsal Ondřej Horák a ilustrace, které hrají v knize o umění důležitou roli, nakreslil Jiří Franta. Dílo má dětskému čtenáři

---

⁵⁵ Srov. ČECH Pavel. *Velké dobrodružství Pepika Střechy*, s. 74-75.

skrze zábavný příběh přiblížit umění. Společně s hlavními hrdiny, dvěma sourozenci a jejich prarodiči, čtenář prochází galerií a poznává známá umělecká díla a směry.

Na konci knihy se nachází rozkládací časová osa, na které jsou vyznačeny důležité umělecké směry, které jsou prokládány různými událostmi k přiblížení dané doby. Tuto osu je možné využít i pro následné aktivity po přečtení knihy. Děti by mohly k ose přiřazovat různé autory, díla či jiné specifické události. Samotná kniha je inspirativní i k přímé výtvarné činnosti a může se stát i východiskem pro lekce na výtvarném kroužku ve kterém si mohou například děti vyzkoušet různé techniky kresby.

Navržené aktivity pracují s výtvarným a populárně naučným charakterem knihy. První nese název *Poznáváme umělecké směry* (Příloha VI., s. 60), jejímž cílem je propojit a vyhledávat informace z knihy. Druhá aktivita s názvem *Malířem na čtyři způsoby* (Příloha VI., s. 61) je na rozdíl od předchozí více praktická. Metodou je malování, které se odvíjí od uměleckých směrů uvedených v knize.

5.1.5 Shrnutí navržených aktivit

Soubor navržených aktivit v přílohách je poměrně pestrý. Celkem bylo navrženo osm aktivit, vždy dvě ke každé knize. Doporučený věk účastníků se v aktivitách liší. Některé aktivity vyžadují již vyšší čtenářské dovednosti či vědomosti, a proto jsou určeny pro starší děti. Jiné aktivity jsou vhodné pro děti mladšího školního věku a například aktivita *Jak dědečkové měnili až vyměnili* má dvě varianty, aby postihla větší věkové spektrum cílových účastníků.

Podle věku účastníků a charakteristiky aktivit se liší i cílová zařízení. Proto jsou některé aktivity vhodné do školních družin a jiné do školních klubů, kam docházejí starší děti. Objevují se i literární či výtvarné kroužky. Příkladem můžeme uvést aktivitu *Tajemství o oslích uších*. Tato aktivita je určena pro děti od sedmi let. Je tedy vhodná do školní družiny, kam docházejí děti v tomto věku a do literárního kroužku, podle charakteru činnosti.

Nejčastějším průřezovým tématem v aktivitách je osobnostní a sociální výchova a jeho subtémata: kreativita, mezilidské vztahy, kooperace a kompetice, poznávání lidí, ... Aktivity vycházející z knihy *Himálajské pohádky* jsou také vhodné k průřezovému tématu multikulturní výchova.

Aktivity taktéž pracují s různými rovinami čtenářské gramotnosti. Jejich výčet se nachází na straně 31. V celém souboru navržených aktivit se pracuje s pěti ze šesti rovin. Mezi nejčastější patří vysuzování a hodnocení, vztah ke čtení a sdílení.

6 Závěr

Tato bakalářská práce se včetně teoretických poznatků z oblasti žánrů literatury pro děti a mládež či obecných informací o literárních cenách pro děti a mládež zabývala také tím, jak dětské čtenářství působí na osobnost jedince. Byly zde definovány účinky četby prostřednictvím oboru bibliopedagogiky a bibliopsychologie. Z uvedených poznatků vyplývá, že literatura pro děti a mládež je předmětem mnoha vědních oborů, psychologie nevyjímaje.

Prostřednictvím problematiky čtenářské gramotnosti a výzkumů PISA a PIRLS, které se zabývají jejím šetřením u dětí a mládeže, byla potvrzena potřeba rozvíjet děti v této oblasti. Nejvíce alarmující byly především poznatky týkající se oblíbenosti čtení, která ve většině případů koresponduje i s úrovní čtenářské gramotnosti. Výzkumy také potvrzují, že podpora čtenářství mimo povinné vyučování, tedy ve volném čase dětí, je jedním z hlavních prostředků k dosahování rozvoje čtenářské gramotnosti u dětí.

Na základě potřeby práce s literaturou i ve volném čase dětí byly v bakalářské práci také popsány způsoby využití knih a textů k dalšímu rozvíjení dětí. Čtení literatury má samo o sobě výrazné účinky na rozvoj osobnosti. Přičteme-li ale i další vhodně zařazené aktivity korespondující s problematikou dané knihy, tyto účinky se mohou znásobit. Na základě tohoto potenciálu literatury pro děti a mládež byly v závěru práce navrženo celkem osm aktivit, vycházejících ze čtyř vybraných knižních titulů oceněných literární cenou. Vybranými tituly jsou: *Himálajské pohádky*, *Velké dobrodružství Pepíka Střechy*, *Júlie mezi slovy* a *Proč obrazy nepotřebují názvy*. Samotné ocenění těchto knih, za kterým stojí objektivní odborná porota, vypovídá o jejich kvalitě i didaktickém potenciálu. Cílem aktivit je rozvíjet čtenářské kompetence prostřednictvím využití rovin čtenářské gramotnosti. U každé aktivity je kladen důraz na rozvíjené roviny a také na průřezová témata, kterých se jednotlivé činnosti dotýkají. Navržené aktivity se opírají především o metody moderní didaktiky, konkrétně například o poznatky didaktika Roberta Čapka. Vybírání konkrétních titulů se opíralo o analýzu literárních cen i analýzu samotných oceněných titulů. Mezi kritérii byl i didaktický potenciál či pestrost vybraných knih.

Konkrétní aktivity navržené v této bakalářské práci vznikly, aby mohly být využity v přímé praxi. Mohou být dále upraveny podle charakteru cílové skupiny či jednotlivce, nebo mohou sloužit jako inspirace k jiným aktivitám. Navržené aktivity mají především ukázat, jakým způsobem se dá dále pracovat s literaturou pro děti a mládež, aby rozvíjela čtenářské kompetence.

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo navrhnout volnočasové aktivity na základě oceněné literatury pro děti a mládež za posledních pět let. Souvisejícím cílem bylo zmapování a analýza literárních cen. Těchto cílů bylo dosaženo.

Seznam použitých zdrojů

Primární literatura

ČECH, Pavel. *Velké dobrodružství Pepíka Střechy*. Havlíčkův Brod: Petrkov, 2016. ISBN 978-80-87595-11-4.

DVOŘÁKOVÁ, Petra. *Julie mezi slovy*. Ilustroval Katarina GASKO. Brno: Host, 2013. ISBN 978-80-7294-966-3.

HORÁK, Ondřej. *Proč obrazy nepotřebují názvy*. Ilustroval Jiří FRANTA. V Praze: Labyrint, 2014. ISBN 978-80-86803-28-9.

POŠTA, Miroslav. *Himálajské pohádky: vyprávění z Tibetu, Bhútánu, Ladaku a Sikkimu*. Ilustroval Lenka JASANSKÁ. Praha: Verzone, 2012. ISBN 978-80-904546-9-9.

Sekundární literatura

BLAŽEK, Radek a Silvie PŘÍHODOVÁ. *Mezinárodní šetření PISA 2015: národní zpráva: přírodovědná gramotnost*. Praha: Česká školní inspekce, 2016. ISBN 978-80-88087-08-3

ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3450-7.

ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha, Česká republika: Portál, 2006. ISBN 80-7367-095-X.

GENČIOVÁ, Miroslava. *Literatura pro děti a mládež ve srovnávacím žánrovém pohledu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984.

JANOTOVÁ, Zuzana, Denisa TAUBEROVÁ a Eva POTUŽNÍKOVÁ. *Mezinárodní šetření PIRLS 2016: Národní zpráva 2017*. Praha: Česká školní inspekce, 2017. ISBN 978-80-88087-14-4.

KABELE, Jiří, Vladimír SMETÁČEK a Vladimír VOZNIČKA. *Morfologie dětské knihy*. Praha: Albatros, 1981.

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Fraus slovník literárních pojmů, aneb, Co se skrývá za slovy*. Plzeň: Fraus, 2006. ISBN 80-7238-620-4.

MÁLEK, Rudolf. Ceny Marie Majerové a Fraňo Kráľ'a. *Čtenář: měsíčník pro práci knihoven*, 1962, roč. 14, č. 6, s. 203. ISSN 0011-2321.

PAVERA, Libor a František VŠETIČKA. *Lexikon literárních pojmů*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002. ISBN 80-7182-124-1.

PISTORIUS, Vladimír. *Jak se dělá kniha: příručka pro nakladatele*. 2. vyd. Praha: Paseka, 2005. ISBN 80-7185-774-2.

PRÁZOVÁ, Irena, Kateřina HOMOLOVÁ, Hana LANDOVÁ a Vít RICHTER. *České děti jako čtenáři*. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7491-492-8.

SLABÝ, Zdeněk Karel. Úvodem. *Zlatý máj: časopis o dětské literatuře a umění*, 1991, roč. 35, č. 1, s. 2. ISSN 0044-4871.

TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čteme?: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize 2007*. Brno: Host, 2008. ISBN 978-80-7294-270-1.

VÁŠOVÁ, Lidmila. *Úvod do bibliopedagogiky*. Praha: ISV, 1995. Knihovnictví. ISBN 80-85866-07-2.

Internetové zdroje

Albatros - Literární soutěž. *Albatros* [online]. [cit. 2018-02-22]. Dostupné z: <http://www.albatros.cz/en/o-nas/literarni-soutez/>

ALMA [online]. [cit. 2018-02-22]. Dostupné z: <http://www.alma.se/en/>

Hans Christian Andersen Awards. *IBBY official website* [online]. [cit. 2018-02-22]. Dostupné z: <http://www.ibby.org/awards-activities/awards/hans-christian-andersen-awards/?L=0>

Magnesia Litera. *Česká televize* [online]. 2017 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/11735605916-magnesia-litera-2017/21756225680>

Magnesia Litera. *Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského* [online]. [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <http://www.npmk.cz/knihovna/anketa-suk-cteme-vsichni-pravidla>

Magnesia Litera [online]. [cit. 2018-02-22]. Dostupné z: <http://www.magnesia-litera.cz>

Přihláška do soutěže o Výroční knižní ceny Magnesia Litera za nejlepší knihy roku 2014. Dostupné z: www.magnesia-litera.cz/prihlaska-do-souteze-2014.doc

O Liteře. *Magnesia Litera* [online]. [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <http://www.magnesia-litera.cz/#o-litere>

O soutěži. *Zlatá stuha*. [online]. [cit. 2018-02-19]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/cs/o-soutezi>

PISA. *Česká školská inspekce* [online]. [cit. 2018-02-24]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PISA>

Poslání. *Celé Česko čte dětem* [online]. 2012 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <http://celeceskoctedetem.cz/o-nas/poslani>

PROCHÁZKOVÁ, Ivana. Co je čtenářská gramotnost, proč a jak ji rozvíjet?. *Metodický portál RVP.CZ* [online]. [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/446/CO-JE-CTENARSKA-GRAMOTNOST-PROC-A-JAK-JI-ROZVIJET.html/>

Statut Zlaté stuhy. *IBBY Česká sekce Knihy pro děti* [online]. [cit. 2018-02-19]. Dostupné z: <http://www.ibby.cz/index.php/zlata-stuha/statut-zlate-stuhy-2>

Zápis z výboru české sekce IBBY konané dne 9. 11. 2011. *IBBY Česká sekce Knihy pro děti* [online]. 2012 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <http://www.ibby.cz/index.php/zapisy-vyboru-ibby/74-zapis-vyboru-ibby-2012>

Zlatá stuha historie. *IBBY Česká sekce Knihy pro děti* [online]. [cit. 2018-02-19]. Dostupné z: <http://www.ibby.cz/index.php/zlata-stuha/zlata-stuha-historie-3>

Příloha I.

Seznam laureátů Zlaté stuhy 2013–2017

1) Literární část (původní česká slovesná tvorba)

Beletrie pro děti

2013: *Chrochtík a Kvikalka na cestě za blýskavým prasátkem* – Ester Stará

2014: *Kosprda a Telecí* – Eva Papoušková

2015: *Pohoršovna* – Daniela Fischerová

2016: *Zajatci stříbrného slunce* – Miloš Kratochvíl

2017: *Překlep a Škraloup* – Barbora Klárová, Tomáš Končinský

Beletrie pro mládež

2013: *Nikolina cesta* – Michaela Fišarová

2014: *Julie mezi slovy* – Petra Dvořáková

2015: *Zločin na Starém městě pražském* – Daniela Krolupperová

2016: *Nová planeta* – Martin Vopěnka

2017: *Řvi potichu, brácho* – Ivona Březinová

Literatura faktu pro děti a mládež

2013: *Rostlinopis* – Jiří Dvořák

2014: *Krajiny domova* – Václav Cílek

2015: *Princ se žlutou hvězdou* – František Tichý

2016: *Vynalezárium* – Robin Král

2017: *Hravouka* – Tereza Vostradovská

Teorie a kritika literatury (umění) pro děti a mládež

2013: *Slovník autorů literatury pro děti a mládež II.: čeští spisovatelé* – Milena Šubrtová a kolektiv

2014: *2 x 201 knih pro děti a mládež* – Pavel Mandys a kolektiv

2015: *Dějiny československého komiksu 20. století* – kolektiv autorů

2016: *Jiří Šalamoun aneb představitelné pohledy na svět* – kolektiv autorů

2017: *Před komiksem* – Martin Foret, Tomáš Prokůpek

2) Výtvarná část

Knihy pro mladší děti

2013: *Chrochtík a Kvikalka na cestě za blyškavým prasátkem* – Ester Stará (ilustrátor: Martina Matlovičová)

2014: *Ferdinande!* – Robin Král (ilustrátor: Andrea Tachezy)

2015: *Bořivoj a blecha Fló* – Ivan Binar (ilustrátor: Andrea Tachezy)

2016: *Kuba Tuba Tatubahn* – Jana Šrámková (ilustrátor: Filip Pošivač)

2017: *Alfabeto* – Patrik Antczak (ilustrátor: Patrik Antczak)

Knihy pro starší děti a mládež

2013: *Hrábky dráčky odpadky* – Petr Šrámek (ilustrátor: Chrudoš Valoušek)

2014: *Louškáček a myší král* – Ernst Theodor Amadeus Hoffmann (ilustrátor: Martina Richterová)

2015: *Škvíry* – Marka Miková (ilustrátor: Tereza Ščerbová)

2016: *Plop! Zdařilé verše a prózy* – Ivan Wernisch (ilustrátor: Jiří Stach)

2017: *Krtník* – Tereza Ščerbová (ilustrátor: Tereza Ščerbová)

Literatura faktu pro děti a mládež

2013: *Antonín Dvořák* – Renáta Fučíková (ilustrátor: Renáta Fučíková)

2014: *Papaver anebo Dobrodružství botaniky* – Dora Dutková (ilustrátor: Dora Dutková)

2015: *Proč obrazy nepotřebují názvy* – Ondřej Horák (ilustrátor: Jiří Franta)

2016: *Vynálezárium* – Robin Král (ilustrátor: Jana Hrušková)

2017: *Shakespeare: 12 převyprávěných her v historických souvislostech* – Renáta Fučíková (ilustrátor: Renáta Fučíková)

Výtvarný počín roku

2013: *Hurá na kajak* – Milada Rezková (ilustrátor: Lukáš Urbánek)

2014: *Hlava v hlavě* – Onřej Buddeus (ilustrátor: David Böhm)

2015: *Jak zvířata spí* – Jiří Dvořák (ilustrátor: Marie Štumpfová)

2016: *Ko-text* – Kateřina Dytrtová, Martin Raudenský (ilustrátor: Martin Raudenský)

2017: *Opičí král* – Wu Čcheng-en (ilustrátor: Zdeněk Sklenář)

3) Překladová část

Beletrie pro děti

2013: bez nominace

2014: *Cirkus Abrafrk* – Daniil Charms (překladatel: Onřej Mrázek)

2015: *Jen jestli si nevydejšlíš* – Shel Silverstein (překladatel: Stanislav Rubáš, Lukáš Novák, Zuzana Šťastná)

2016: *Cirkus zlodějů a tombola zkázy* – William Sutcliffe (překladatel: Vratislav Kadlec)

2017: *Kdysi* – Morris Gleitzman (Překladatel: Barbora Punge Puchalská)

Beletrie pro mládež

2013: *Čik* – Wolfgang Herndorf (překladatel: Michaela Škultéty)

2014: *Ostrov v Ptačí ulici* – Uri Orlev (překladatel: Lenka Bukovská)

2015: *Malé lalulá* – kolektiv autorů (překladatel: Radek Malý)

2016: *Strom duchů* – Ray Bradbury (překladatel: Jarmila Emmerová, Jiří Josek)

2017: *Sůl moře* – Ruta Sepetysová (překladatel: Petr Eliáš)

Literatura faktu pro děti a mládež

2013: bez nominace

2014: *Omylem géniem* – Richard Gaughan (překladatel: Eva Vilches)

2015: bez nominace

2016: *Jak být holkou* – Hayley Longová (překladatel Michaela Marková), *Jak být klukem* – James Dawson (překladatel: Michaela Marková)

2017: *Cesta na svět* – Jana H. Hoffstädter (překladatel: Ondřej Kavalír)

4) Komiks pro děti a mládež ⁵⁶

2014: *Dobrodružství Rychlé Veverky 1, 2* – Pavel Čech (ilustrátor: Pavel Čech)

2015: *Viktorka a vesmírná dobrodružství* – Klára Smolíková (ilustrátor – Honza Smolík)

2016: *Moje kniha Vinnetou* – Toy Box (ilustrátor Toy Box)

2017: *A* – Pavel Čech (ilustrátor: Pavel Čech)

5) Nakladatelský počín

2013: *Himálajské pohádky* – Miroslav Pošta

2014: *To je Paříž* – Miroslav Šašek, *To je Londýn* – Miroslav Šašek

2015: *To je M. Šašek* – M. Šašek, Juraj Horváth

2016: bez ocenění

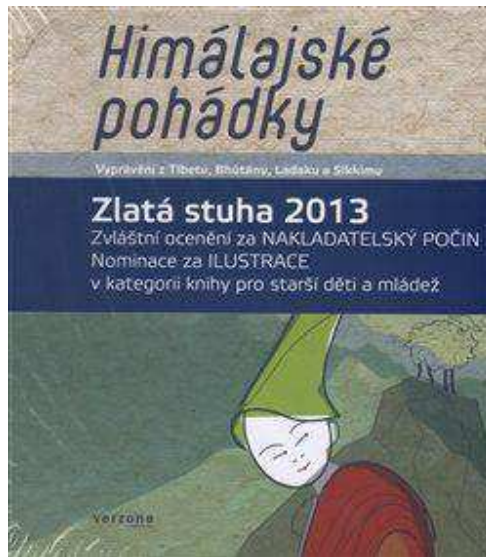
2017: *Papírový drak* – Zdeněk K. Slabý, *Pohádka o Koblížkovi* – Hana Zobačová

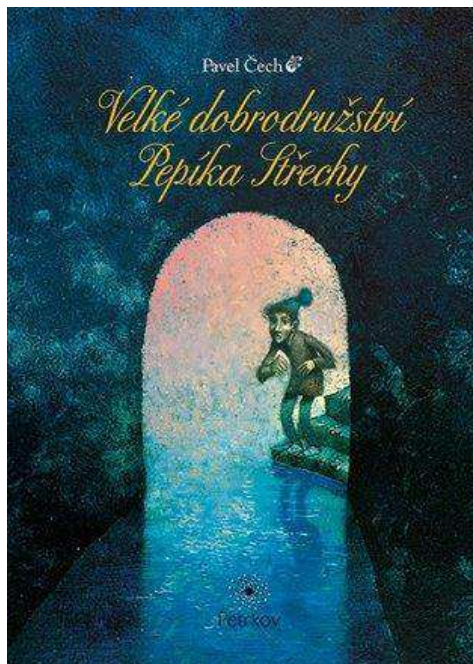
⁵⁶ Soutěžní kategorie *Komiks pro děti a mládež* byla přidána až v roce 2014.

Příloha II.

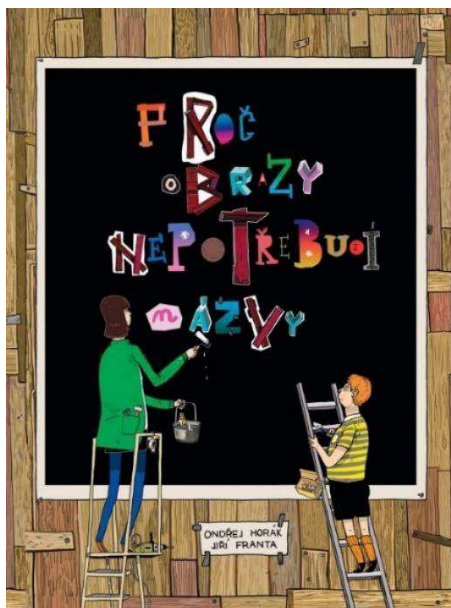
Obálky titulů vybraných pro navržení aktivit

Himálajské pohádky, autor: Miroslav Pošta

Velké dobrodružství Pepíka Střechy, autor: Pavel Čech

Proč obrazy nepotřebují názvy, autoři: Ondřej Horák a Jiří Franta

Julie mezi slovy, autor: Petra Dvořáková

Příloha III.

Himálajské pohádky

Aktivita 1 – Jak dědečkové měnili až vyměnili

Tato aktivita využívá podobnosti himálajské pohádky z Bhútánu *O dědovi Hele Hele* a pohádky *Jak stařeček měnil až vyměnil*, která je známá u nás. Aktivita má mimo jiné čtenářovi ukázat podobnosti mezi jinak odlišnými kulturami.

Cílová skupina a zařízení: První varianta aktivity je určená pro děti od 5 do 7 let, druhá varianta je pro děti od 8 let. Aktivita je vhodná pro školní družiny i literární kroužky.

Cíle aktivity: porozumění textu, komparace dvou příběhů, reflexe příběhů

Průřezové téma: výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (Evropa a svět nás zajímá)

Roviny čtenářské gramotnosti: vztah ke čtení, vysuzování a hodnocení, sdílení

Pomůcky: kniha Himálajské pohádky a Špalíček pohádek, nakopírované konkrétní pohádky *O dědovi Hele Hele* a *Jak stařeček měnil až vyměnil*.

Ukázka pohádky o dědovi Hele Hele: „A tak dostal děda za berana kohouta. Vtom potkal pocestného z cizího kraje, který si vesele prozpěvoval. Dědovi Hele Hele se jeho písnička zalíbila, a tak mu navrhl, že když ji dědu naučí, může si vzít kohouta. Ani pocestný se nebránil. A tak dědu naučil svou veselou písničku, vzal si kohouta a rozloučil se. Děda Hele Hele měl převelikou radost, jak se mu den vydařil, a tak si prozpěvoval a nekoukal před sebe. Vtom šlápl do kravského lejna, uklouzl a spadl jako shnilá hruška. A ejhle, jak sebou praštil o zem, písničku zapomněl a zase neměl nic.“⁵⁷

---

⁵⁷ POŠTA, Miroslav. *Himálajské pohádky: vyprávění z Tibetu, Bhútánu, Ladaku a Sikkimu*. Ilustroval Lenka JASANSKÁ. Praha: Verzone, 2012. ISBN 978-80-904546-9-9. s. 38-39.

Popis činnosti: *První varianta* se od druhé liší především metodou. Úkoly, které se řeší v obou variantách jsou obdobné, v první variantě pro menší děti jsou příběhy předčítány, v druhé variantě pro starší děti je už čtení příběhů i navazující činnost samostatná.

Úkolem mladších dětí je pozorně poslouchat pohádku O stařečkovi, který měnil až vyměnil. Po přečtení se k příběhu mohou vyjádřit. Jejich úkolem bude společně určit, jaké věci stařeček měnil za jaké, co měl na začátku a co mu zbylo na konci. Obdobně se bude pokračovat s druhým příběhem O dědovi Hele Hele. Před přečtením této pohádky dětem bude ukázáno, kde leží Bhútán. Úkolem dětí bude porovnat příběhy a vyjádřit se k tomu, který příběh se jim líbil více a proč.

Druhá varianta je určena pro starší děti, které již budou číst pohádky i vypracovávat úkoly samy. Vyplnění pracovního listu bude jejich přípravou k následné diskuzi, která má především funkci reflexe. V Diskuzi se budou moci vyjádřit k úkolům a pohádkám.

Pracovní list pro starší děti:

- 1) Pozorně si přečti příběh o Stařečkovi, který měnil až vyměnil z knihy *Špalíček českých pohádek*⁵⁸. Znáš tento příběh už z dřívějšíka?
- 2) Dopln, jaké věci stařeček vyměnil za které. Můžeš se znovu vrátit k textu.

..... →
..... →
..... →
..... →
.....

- 3) Přečti si pozorně i druhý příběh *O dědovi Hele Hele* pocházející z Bhútánu. Stejně jako výše uved, co za co děda v příběhu měnil.

..... →
..... →

---

⁵⁸ BARTOŠ, František. Jak stařeček měnil, až vyměnil. In *Špalíček českých pohádek*. 1. vydání. Brno : Levné knihy KMa, 2006. s. 313.

..... →
..... →
..... →
.....

- 4) Co mají oba příběhy společného?
- 5) Který příběh se ti líbil více a proč? (otázka k diskuzi)

Aktivita 2 – Tajemství o oslích uších

Tato aktivita vychází z dalšího bhútánského příběhu O králi s oslíma ušima z knihy Himálajské pohádky. I toto vyprávění v sobě nese motivy jiného známého starověkého příběhu o králi Midásovi, kterému byly přičarovány oslí uši. Podobný je také příběhu Král Lávra od Karla Havlíčka Borovského. Stejně jako předešlá aktivita i tato poukazuje na podobnosti vzdálených kultur, a proto je vhodná k zařazení do multikulturní výchovy.

Cílová skupina a zařízení: Tato aktivita navazuje na předchozí. Je tedy vhodná do stejných zařízení (školní družina, literární kroužek). Aktivita je určena pro děti od 7 let.

Cíle aktivity: porozumění textu a mluveného slova, komparace dvou příběhů, reflexe příběhů

Průřezová témata: výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (Evropa a svět nás zajímá)

Roviny čtenářské gramotnosti: vztah ke čtení, vysuzování a hodnocení, sdílení

Pomůcky: audio nahrávka příběhu Král Lávra z Českého rozhlasu, vytištěná pohádka O králi s oslíma ušima rozstříhaná po částech uvedených níže

Popis činnosti: Stejně jako v přechozí aktivitě bude úkolem dětí porovnat dva příběhy. Jedením bude Himálajská pohádka *O králi s oslíma ušima* a druhým *Král Lávra* od Karla Havlíčka Borovského. Metody, prostřednictvím kterých se děti s příběhy seznámí, se budou ale od předchozí aktivity lišit.

Nejdříve si děti poslechnou audio nahrávku (mluvené slovo) *Král Lávra*, která má přibližně 11 minut. Toto mluvené slovo je k dispozici na stránkách Českého rozhlasu.⁵⁹ Vypravěčem je Ladislav Mrkvička. S druhým příběhem *O králi s oslíma ušima* se děti seznámí metodou skládání textu. Děti ve dvojicích poskládají zamíchané části textu tak, jak mají jít chronologicky po sobě. Zároveň si tak celý příběh přečtou. Následně děti hledají, v čem jsou příběhy shodné.

O králi s oslíma ušima

Před dááávnými a dááávnými časy za tisícero horami a ještě více řekami leželo malé království. Tomu království vládl král Cchering, který měl jedno velké tajemství: narodil se totiž s oslíma ušima. Už od útlého dětství proto nosil na míru šité čepice z přepychového brokátu, aby oslí uši skryl.

Pečlivě strážené tajemství králi skoro v ničem nebránilo. Byl obratný jezdec a zručný lučištník. Vždy se však vyhýbal plavání, protože se zplihlou čapkou by byl všem poddaným pro smích. Jednou však přišlo tak horké léto, že se král chtěl alespoň na chvíli svlažit v řece, které tekla hned za jeho palácem.

Požádal proto jednoho ze svých komorníků, věrného Džigmeho, aby ho doprovodil k řece. Džigme se mu postará o šaty a bude dávat pozor, aby ho nikdo nespáčil. Král komorníkovy přikázal, že na něj nesmí pohlédnout ani on, jinak s Džigmem bude zle.

Co se ale nestalo! Nad řekou právě letěla straka zlodějka. Králova čapka byla vyšívaná zlatou a stříbrnou nití a straka po ní straka hned zatoužila. Vrhla se dolů a královskou čepici sebrala.

Panovník najednou stál na břehu a na hlavě mu čněla dvě oslí ušiska. Po strace hodil kamenem, ale netrefil se a kámen dopadl pouhé dva kroky od komorníka. Ten se lekl a bezděky se otočil. „Ty zrádce! Teď tě musím nechat stít.“ „Pane, smiluj se nade mnou. Neudělal jsem to úmyslně.“ Králi se nakonec nebohého komorníka zželelo. Musel ale slíbit, že tajemství neprozradí živé duši, jinak bude o hlavu kratší.

Jenže Džigmeho tajemství tížilo a nedalo mu spát. A tak ho napadlo, že se mu třeba uleví, když všechno řekne myší díře na svahu vysoké hory. To ho ale nenapadlo, že ozvěnu zaslechne vítr a odnese jeho slova do světa. Právě to se však stalo a vítr tajemství donesl až do domku, kde bydlel starý dřevorubec se ženou. Právě jedli, když uslyšeli, jak vítr houká? „Král Cchering má oslí uši,“ řekli si, že krále musí před takovou pomluvou varovat. A tak se vydali ke královskému dvoru.

---

⁵⁹ Král Lávra (Karel Havlíček Borovský). *Český rozhlas* [online]. 2008 [cit. 2018-03-05]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/ctenarskydenik/dila/_zprava/kral-lavra-karel-havlicek-borovsky--486024

„Kde jste slyšeli tu zlou pomluvu?“ Manželé se před králem jen krčili. „Přinesl ji vítr, Vaše Veličenstvo.“ Král se šel zeptat větru, kde slyšel jeho tajemství. „Pověděla mi to myší díra“ odpověděl vítr.

Královi došlo, co Džigme udělal a vykázal ho na devět set devadesát devět let z království. Od té doby si dělal na své tajemství ještě větší pozor.

Na závěr si děti prožitek z pohádky *O králi s oslíma ušima* upevní známou hrou *Tichá pošta*. Tato hra bude symbolizovat to, jak vítr odnesl Královo tajemství, roznesl ho po celém království, a nakonec i ke králi samotnému. Ten, kdo bude v roli krále Ccherina vymyslí, jaké by mohl mít tajemství a svěří se s ním tomu, kdo bude hrát roli věrného komorníka Džigmeho. Džigme tomu, kdo ztvárňuje myší díru, pošeptá královo tajemství, aby si ulevil. Dítě v roli myší díry pak tajemství předává stejným způsobem větru, který představuje několik dalších dětí. V průběhu předávání může dojít k deformaci tajemství. Když vítr odnese tajemství až ke králi, ten řekne nahlas, co k němu vítr donesl a zda se to liší od jeho původního tajemství.

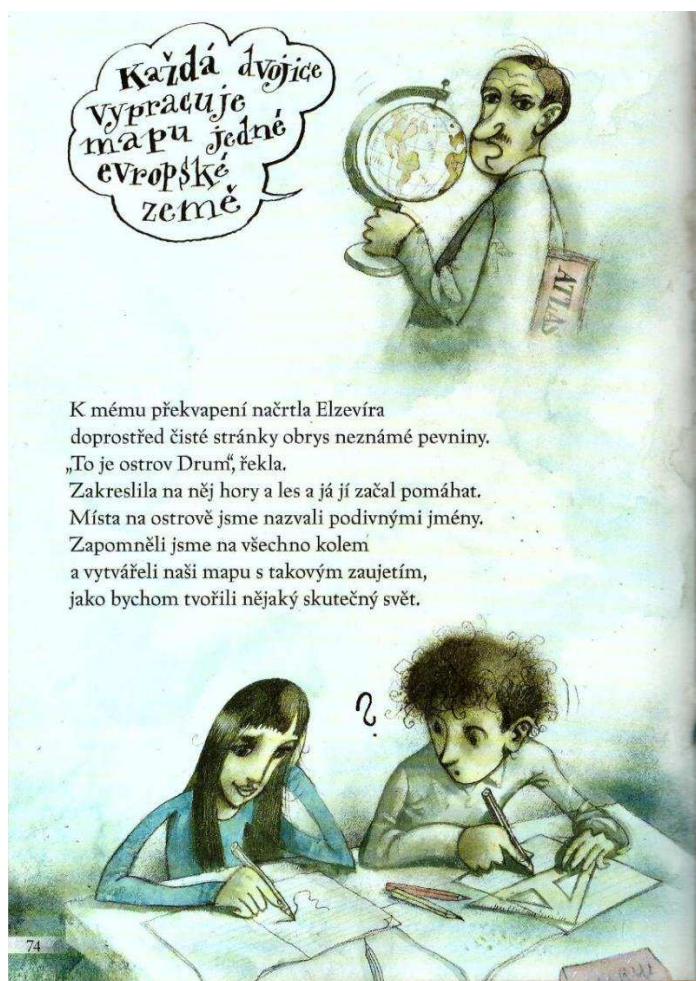
Tato známá dětská hra s přidavkem rolí z příběhu má upevnit zážitek z četby a podpořit tím vztah ke čtení.

Příloha IV.

Velké dobrodružství Pepíka Střechy

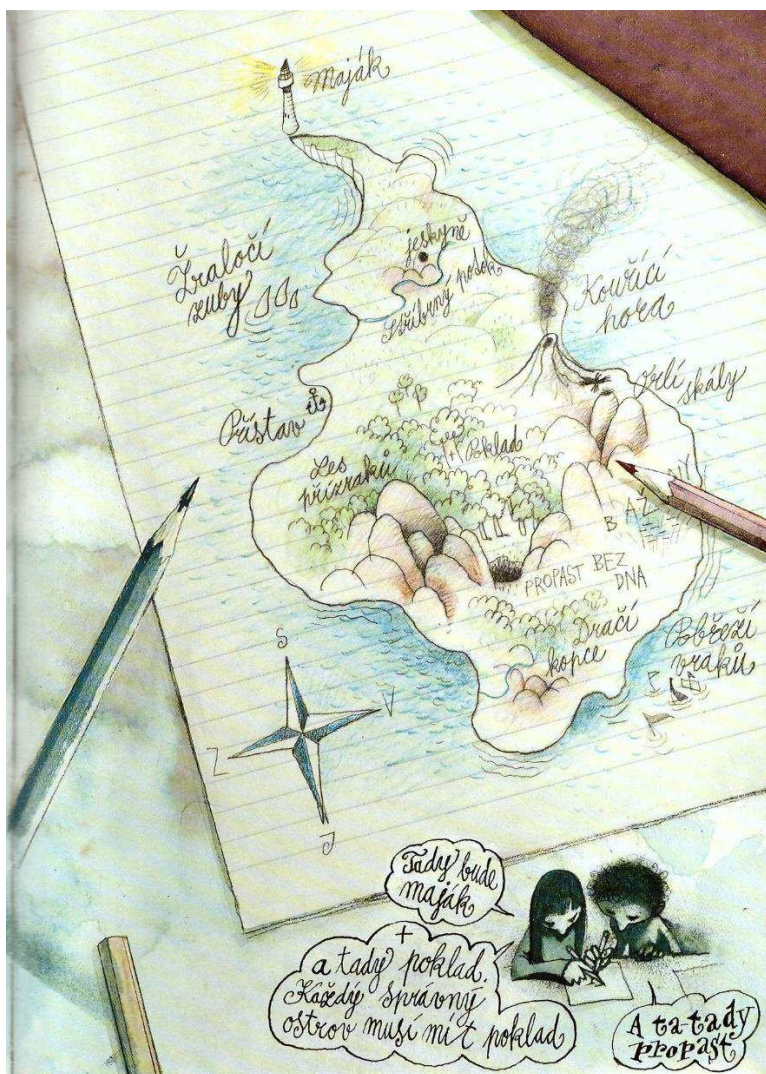
Aktivita 3 – Ostrov plný fantazie

Tato aktivita vychází především z následující dvoustrany knihy. Ostrov Drum namalovaný knižní dvojicí se v knize objevuje i na konci díla. Pepík Střecha se zde ocitá, aby zachránil svou kamarádku Elzevíru. Pokud se jedná o sen či realitu je už na samotném čtenáři.

K mému překvapení načrtla Elzevíra
doprostřed čisté stránky obrys neznámé pevniny.
„To je ostrov Drum“, řekla.
Zakreslila na něj hory a les a já jí začal pomáhat.
Místa na ostrově jsme nazvali podivnými jmény.
Zapomněli jsme na všechno kolem
a vytvářeli naši mapu s takovým zaujetím,
jako bychom tvořili nějaký skutečný svět.

ČECH, Pavel. *Velké dobrodružství Pepíka Střechy*. Havlíčkův Brod: Petrkov, 2016. ISBN 978-80-87595-11-4. s. 74.

ČECH, Pavel. *Velké dobrodružství Pepíka Střechy*. Havlíčkův Brod: Petrkov, 2016. ISBN 978-80-87595-11-4. s. 75.

Cílová skupina a zařízení: Cílovou skupinou jsou děti od 10 let (hlavním hrdinům z knihy je okolo 13 let). Tato aktivita je vzhledem k věku dětí vhodná především pro literární, výtvarné, či dramatické kroužky. Může být zařazena i do klubů a družin, kam dochází děti v požadovaném věku.

Cíl aktivity: rozvíjení fantazie, rozvíjení kooperace ve dvojicích

Průřezová témata: osobnostní a sociální výchova (kreativita, kooperace a kompetice)

Roviny čtenářské gramotnosti: vztah ke čtení

Pomůcky: papír, tužka, guma, pastelky (mohou být zaměněny za vodové barvy apod.), různé mapy k inspiraci (mapy Země i vymyšlených světů)

Popis činnosti: Kniha *Velké dobrodružství Pepíka Střechy* je postavena především na ilustracích. Proto se i v této aktivitě objevují prvky výtvarné výchovy.

Úkolem dětí je namalovat ve dvojici ostrov podle své fantazie, jako Pepík s Elzevírou malovali ostrov Drum. Knižní dvojice se inspirovala knihou, kterou společně četli. I děti se mohou inspirovat příběhy a světy, které mají rády. Všechny zvláštní místa na mapě popíší, tak, jak se to dělá i u klasických map. Mohou vymyslet názvy řek, pohoří, ale i různých měst nebo vesnic.

K mapě, nebo na jiný papír děti napíší další informace o ostrově týkající se například historie, politiky, počasí, obyvatel ostrova, ...

Aktivita 4 – Můj jedinečný příběh

Tato aktivita na rozdíl od předešlé pracuje s obrázky z celé knihy. Olejomalby Pavla Čecha jsou autentické, do hloubky propracované a vizuálně příjemné. Tato konkrétní činnost vychází z osmi vybraných obrázků z knihy. Hlavním cílem je především rozvíjení fantazie.

Cílová skupina a zařízení: Spodní věkovou hranicí účastníků je 6 let. Horní hranice není určena. Pokud bychom navazovali na předchozí aktivitu, spodní věková hranice by byla 10 let. Aktivita je vhodná do školních družin, klubů, literárních kroužků, ...

Cíl aktivity: rozvíjení fantazie a kreativity

Průřezová témata: osobnostní a sociální výchova (kreativita, poznávání lidí)

Roviny čtenářské gramotnosti: vztah ke čtení

Pomůcky: vytištěné obrázky z knihy, psací potřeby, papíry, nůžky a lepidlo

Popis činnosti: Dětem bude rozdáno následujících osm obrázků. Jejich úkolem bude na základě těchto obrázků vymyslet krátký příběh. Pokud děti navazují na předešlou aktivitu, mohou do příběhu zahrnout i svůj vymyšlený ostrov.

Obrázky si děti vystřihají, seřadí podle vymyšleného příběhu a nalepí na papír. Děti si mohou napsat stručně celý příběh, nebo jen body, podle kterých budou následně svůj příběh prezentovat ostatním. Nejedná se o soutěž a není vhodné negativně hodnotit práci účastníků. Činnost rozvíjí fantazii nejen vlastní tvorbou, ale i prostřednictvím prezentace příběhů dalších účastníků. Použitá metoda je velmi flexibilní, jelikož mohou být vybrány jakékoliv vhodné obrázky z ilustrovaných knih.

Obrázky vybrané k aktivitě

ČECH, Pavel. *Velké dobrodružství Pepíka Střechy*. Havlíčkův Brod: Petrkov, 2016. ISBN 978-80-87595-11-4.

Příloha V.

Julie mezi slovy

Aktivita 5 – Záludná slova

Tato navržená aktivita vychází ze slov, se kterými se setkává i hlavní hrdinka Julie. V aktivitě byla použita pozměněná didaktická metoda I.N.S.E.R.T. - Interactive Noting System for Effective Reading and Thinking (interaktivní poznámkový systém pro efektivní čtení a myšlení). Tato metoda má v nezměněné podobě pomáhat pozorně přečíst a pochopit složitý text. Části textu děti různě označují podle toho, jak textu rozumí.⁶⁰ Při této aktivitě byl celý text redukován jen na slova a byly upraveny značky a jejich význam.

Cílová skupina a zařízení: Cílovou skupinou jsou děti od 8 let (samotná kniha je určena pro čtenáře od tohoto věku). Aktivita je vhodná pro jednotlivce (individuální práce, aktivita „na doma“) či pro návštěvníky literárního kroužku, kteří knihu přečetli. Přečtení knihy je motivujícím prvkem k této činnosti.

Cíl aktivity: zamyšlení se nad smyslem slov, zvýšení slovní zásoby, rozvíjení kritického myšlení

Průřezová témata: mediální výchova (kritické myšlení)

Rovina čtenářské gramotnosti: doslovné porozumění

Pomůcky: pracovní listy s úkoly, tužky na psaní

Ukázka z knihy: „Některá slova jsou začarovaná, i když jim rozumím celkem dobře. A i když v nich jsou všechna písmenka na správném místě. Tak třeba slovo **dluhy**. Kdykoliv ho tatínek vyslovil, byl nejsmutnějším tatínkem na světě. Jednou mi vysvětloval, že když

---

⁶⁰ Srov. ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3450-7. s. 304.

*člověk špatně hospodaří, nemá z čeho platit inkaso a nájem a stravné ve škole. A tak nadělá dluhy. A nastane exekuce.*⁶¹

Popis aktivity: Děti samostatně vypracují následující první tři úkoly. S pomocí těchto úkolů se děti zamyslí nad významem slov. Podle hrdinky Julie jsou tato slova složitá a používají je hlavně dospělí.

Po této samostatné práci bude úkolem dětí zjistit význam všech uvedených slov. Děti se nejprve budou moci poradit mezi sebou a následně i s dospělým, který tuto aktivitu předkládal. Aktivita se nezaměřuje na to, kdo toho ví nejvíce, ale na rozšíření vědomostí, slovní zásoby a rozvíjení kritického myšlení.

- 1) Podívej se na následující slova a u každého udělej jeden z následujících symbolů podle toho, jak slovům rozumíš.

✓ znám toto slovo i jeho význam

× slyším toto slovo, ale neznám jeho význam

! toto slovo neznám, nikdy jsem o něm neslyšel/a

Rozvod	Sankce	Integrace
Exekuce	Dluhy	Hormony
„Íkvé“ (IQ)	Kyberšikana	Inkaso
Hypotéka	Handicapovaný	

- 2) Pokus se napsat, význam slov, která znáš a víš co znamenají.
- 3) Zamysli se nad slovy, která slycháš, ale neznáš jejich význam. Zkus ke každému takovému slovu napsat jakékoliv jiné, které si myslíš, že s ním souvisí.

---

⁶¹ DVOŘÁKOVÁ, Petra. *Julie mezi slovy*. Ilustroval Katarina GASKO. Brno: Host, 2013. ISBN 978-80-7294-966-3. s. 24.

Aktivita 6 – Rozvod není žádná hračka

Druhá aktivita vycházející z knihy *Julie mezi slovy* se opírá o jedno z hlavních témat díla, kterým je *rozvod*. Téma rozvodu je v dnešní době aktuální a je potřeba seznámit děti s jeho okolnostmi. Právě na děti mají rozvody často negativní dopad, a proto je potřeba je preventivně seznámit s tím, proč se takové věci dějí a co to pro ně znamená. To jim může být nápomocné pro vlastní situaci, ale i pro pochopení ostatních rodin. Navržená aktivita je spíše doporučením, jak s knihou pracovat, aby její téma ještě více rozvíjela.

Cílová skupina a zařízení: Aktivita je pro děti v předškolním a mladším školním věku. Je vhodná pro mateřské školy, školní družiny nebo pro individuální práci s dětmi, kterých se téma rozvodu přímo dotýká.

Cíle aktivity: prohloubit prostřednictvím čtení a otázek zkušenosti s problematikou rozvodu

Průřezová témata: osobnostní a sociální výchova (mezilidské vztahy; hodnoty, postoje a praktická etika)

Roviny čtenářské gramotnosti: vysuzování a hodnocení, sdílení

Pomůcky: Kniha *Julie mezi slovy*

Popis činnosti: Během předčítání knihy budou dětem kladeny různé otázky na téma rozvodu. Předčítání celé knihy bude rozděleno na šest setkání, tedy šest dní. Každý týden může být přečtena jedna část. Na konci každé části bude prostor pro následující otázky a diskuzi k tématu.

Část 1

Předčítání stran 13-30.

Počáteční část knihy seznamuje čtenáře s hlavní hrdinkou Julií a její rodinou. Problematika rozvodu se zde objevuje v popisu Juliiny matky. Julie svou matku popisuje jako začarovanou. Za její začarování mohou prý skleněné lahvičky z obchodu, kterými je myšlen alkohol. Julie popisuje chování maminky, když je očarovaná, a jak to prožívá táta a sestra. Také popisuje, jak byla maminka bezvadná dřív. Je zde popsáno soudní řízení kvůli dětem a rozvod. Předčítání této části končí povzbuzování Julie spolužákem. Ten z vlastní zkušenosti říká, že rozvod není tak špatný, protože se jí bude věnovat větší pozornost a bude mít vše dvakrát.

Otázky k diskuzi: Proč se rodiče Julie rozvedli? Co se pro Julii změnilo? Proč Juliina sestra začala více zlobit? Je Juliina situace stejná, jako spolužákovo?

Část 2

Předčítání stran 31-55

Tato část představuje tetu, tatínkovo novou přítelkyni. Nastěhovali se k ní na vesnici. Sestry tak získaly i nevlastní prarodiče a dva bratry a začaly chodit do nové vesnické školy. Je zde především popsán důvěrný vztah mezi Julií a tetou, který se postupně vybuďoval.

Otázky k diskuzi: Proč si tatínek našel místo maminky jinou paní? Co se Julii zpočátku nelíbilo na tetě? Byla Julie spokojenější, než se přestěhovali k tetě?

Část 3

Předčítání stran 55-78

Zde je mimo jiné popsáno, jak se Julii stýskalo po mamince. Julie zde popisuje hrníčkové kouzlo. Když bydlela s maminkou, stačilo rozbít hrneček a ona přiběhla a hubovala ji. Když se Julii stýskalo u tety, rozbila pár hrníčků, protože chtěla, aby se maminka objevila.

Otázky k diskuzi: Proč Julie rozbíjela hrníčky? Proč se na ni teta nezlobila, když hrneček rozbila?

Část 4

Předčítání stran 78-96

Maminka poprvé od rozvodu holkám zavolala a slíbila že si pro ně přijede a nechá přes víkend. Sestry čekaly celý den se sbalenými taškami v předsíni, ale maminka nakonec nepřišla. Slíbila, že přijede další týden, ale znovu svůj slib nedodržela.

Otázky k diskuzi: Proč se sestrám začalo stýskat po mamince ještě více? Proč se Julie začala počurávat?

Část 5

Předčítání stran 96-110

Julie v pracovně najde dopis, na kterém je jméno její maminky. Se zvědavostí si ho vezme a potají přečte v noci v posteli, když už sestra spí. Jednalo se o rozsudek soudu, ve kterém se mimo jiné psalo, že matka dětí nemá zájem se s nimi stýkat. Julie se zlobila na tátu i na tetu, protože jí lhaly v tom, že je chce maminka vidět.

Otázky k diskuzi: Proč Julie o dopisu neřekla tátovi nebo tetě? Proč jim začala dělat nashvály? Jak byste se v Juliině situaci zachovali?

Část 6

Předčítání stran 111-123

Juliin vztek na tátu a tetu nepolevuje. V závěru série naschválu Julie namydlí schody a představovala si, jak po nich táta sjede dolů jak po klouzačce. Nakonec se na schodech ale zranila těhotná teta a Julie svého činu začala litovat.

Otázky k diskuzi: Udělala Julie špatnou věc? Proč začala mít tat'ku i tetu zase ráda? Jak je to doopravdy s Juliinou maminkou? Může teta nahradit maminku?

Příloha VI.

Proč obrazy nepotřebují názvy

Aktivita 7 – Poznáváme umělecké směry

Navržená aktivita vychází z informací, které jsou v knize. Snaží se upevnit nové informace z knihy týkající se umění a zároveň rozvíjí čtenářské kompetence prostřednictvím hledání informací v textu. Činnost je složitější a nemělo by se jednat o první setkání dětí s uměleckými směry. Proto je aktivita zaměřena na starší děti a mládež.

Cílová skupina a zařízení: Aktivita je pro její náročnost určena dětem a mládeži od 12 let. Je vhodná k proložení výtvarných činností.

Cíle aktivity: propojení informací z knihy, rozvíjení orientace v textu

Průřezová témata: rozvíjení kooperace a kompetice, komunikace

Pomůcky: předem připravené kartičky:

Směry⁶²: romantismus, realismus, naturalismus, impresionismus, symbolismus, expresionismus, secese, fauvismus, kubismus, futurismus, dadaismus, konstruktivismus, surrealismus, abstraktní expresionismus, sociální realismus, pop art, konceptualismus, minimalismus, land art, body art, postmoderna

Umělci: Andy Warhol, Vincent van Gogh, Pablo Picasso, Edvard Munch, Claude Monet, Henri Rousseau, František Kupka, Kacušika Hokusai, Marcel Duchamp, Auguste Renoir, Jeff Koons, Piet Mondrian, Paul Gauguin, Édouard Manet, Théodore Rousseau, Damien Hirst, Kazimir Malevič, Alberto Giacometti

Díla: Plechovka instantní Campbellovy polévky (Warhol), autoportrét (van Gogh), autoportrét (Picasso), Obilné pole s havrany (van Gogh), Guernica (Picasso), Výkřik (Munch), Fontána (Duchamp), 36 pohledů na horu Fudži (Hokusai), Snídaně veslařů (Renoir), Klávesy piana (Kupka), Kupky sena (Monet), Balónový pes (Koons), Já – portrét v krajině (H. Rousseau), Červený strom (Mondrian), Žlutý Kristus (Gauguin), Snídaně

---

⁶² U každého směru bude i jeho stručná charakteristika.

v trávě (Manet), Duby v roklině u Apremontu (T. Rousseau), Fyzická nemožnost smrti v mysli žijících (Hirst), Suprematistická kompozice (Malevič), Kráčejíci 1. (Giacometti)

Popis činnosti: Úkolem dětí je seřadit umělecké směry podle toho, jak se vyvíjely v historii a následně k nim přiřadit umělce a konkrétní díla. Po samotné aktivitě bude vymezen prostor pro reflexi, ve které každý z členů vyjádří, jaký směr, dílo, či umělec ho zaujal a proč. Aktivita je určena pro více dětí, nejlépe členů literárního, či výtvarného kroužku. Aktivita je vhodná k rekapitulaci dosud probraných informací, účastníci by již měli mít ve výtvarném umění jisté předporozumění.

Aktivita 8 – Malířem na čtyři způsoby

Jelikož je kniha *Proč obrazy nepotřebují názvy* především o výtvarném umění, v této aktivitě se využívá tohoto potenciálu. Kniha zde slouží jako pramen k přímé výtvarné činnosti. Činnost se může propojit s předchozí aktivitou.

Cílová skupina a prostředí: Aktivita je určena pro děti a mládež od 12 let. Je vhodná do školních klubů a výtvarných kroužků.

Cíle aktivity: využít v praxi teoretické znalosti získané z knihy

Průřezová témata: osobnostní a sociální výchova (kreativita, rozvoj schopností poznávání)

Roviny čtenářské gramotnosti: aplikace

Pomůcky: výtvarné potřeby

Popis činnosti: Děti si vyberou jakékoliv téma k malování. Rozdělí si papír o velikosti nejméně A3 na čtyři stejné obdélníky. Jejich úkolem bude namalovat do každé vyznačené plochy ten samý motiv, ale pokaždé v jiném stylu, který bude vycházet z těchto uměleckých směrů: *kubismus*, *realismus*, *impresionismus* a *pop art*. Směry jsou vybrány tak, aby byly pro účastníky snadno odlišitelné. Všechny tyto směry se objevují v knize. Je vhodné pro inspiraci ukázat účastníkům i jiná známá díla těchto směrů.